

Riksdagens protokoll

2004/05:34

Måndagen den 22 november

Kl. 12.00 – 14.10

Protokoll
2004/05:34

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollen för den 15 och 16 november.

2 § Anmälan om val av ordförande i finansutskottet

Förste vice talmannen meddelade att *Arne Kjörnsberg* (s) valts till ordförande i finansutskottet från och med den 11 november.

3 § Meddelande om frågestund

Förste vice talmannen meddelade att vid frågestunden *torsdagen den 25 november kl. 14.00* skulle följande statsråd närvara:

Finansminister Pär Nuder, statsrådet Ulrica Messing, statsrådet Morgan Johansson, statsrådet Jens Orback och statsrådet Ibrahim Baylan.

4 § Meddelande om aktuell debatt

Förste vice talmannen meddelade att på begäran av Centerpartiets riksdagsgrupp skulle en aktuell debatt om bostadssituationen i Sveriges storstadsområden anordnas *fredagen den 26 november kl. 11.00*.

Från regeringen skulle samhällsbyggnadsminister Mona Sahlin delta.

Den inkomna skrivelsen hade följande lydelse:

Till talmannen

Begäran om aktuell debatt om bostadssituationen i Sveriges storstadsområden

Centerpartiet begär en aktuell debatt med anledning av hur bostadssituationen ser ut i många av Sveriges kommuner. Frågan har aktualiserats av diverse tidningsartiklar som bland annat har avslöjat att lägenheter som har varit avsedda för ”behövande kvinnor” i stället har gått till stiftelsens styrelse, dess styrelsemedlemmars barn samt stiftelsens revisor.

Förstahandskontrakt på hyreslägenheter saknar nominellt värde. Den nuvarande uttolkningen av bruksvärdessystemet gör dock att lägenheter i attraktiva områden inte prissätts på ett korrekt sätt. Resultatet av detta är att lägenheter blir en bristvara, och därmed blir varje hyreskontrakt mycket värdefullt samtidigt som kötiderna till attraktiva lägenheter kan räknas i decennier.

När vanliga människor tvingas leva i osäkra andra- och tredjehandslägenheter på grund av ett system som är politiskt betingat, samtidigt som politiker som försvarar detta system drar nytta av situationen för egen personlig vinning, rubbas förtroendet för bostadspolitiken allvarligt.
Stockholm den 10 november 2004

Åsa Torstensson (c)
Gruppledare

5 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2004/05:79

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:79 av Ingrid Burman om flyktingmottagandet
Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 23 november 2004.

Skälet till dröjsmålet är sjukdom och utlandsresa.
Stockholm den 19 november 2004
Utrikesdepartementet
Barbro Holmberg
Enligt uppdrag
Per Thöresson
Expeditionschef

Interpellation 2004/05:145

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:145 av Linnéa Darell om utvecklingsstörda som döms till svenskt fängelse

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 14 december 2004.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor.
Stockholm den 18 november 2004
Justitiedepartementet
Thomas Bodström

Anf. 1 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Anna Lindgren har frågat mig på vilket sätt jag arbetar för att inom ramen för den fria rörligheten tillse att denna också omfattar kulturskapare.

Det är min självklara uppfattning att den fria rörligheten inom EU också ska gälla konstnärer av alla kategorier. Samtidigt finns det i nuläget omständigheter som skapar problem och som hämmar rörligheten inom kulturområdet.

Förbättrad information om konstnärernas arbetsvillkor i olika länder är ett viktigt led i att förbättra rörligheten. Sverige har drivit denna fråga i flera år. Under det svenska ordförandeskapet i EU år 2001 tog Sverige initiativ till en resolution som fokuserar på informations- och erfarenhetsutbyte om konstnärernas villkor. Detta initiativ har sannolikt utgjort ett viktigt bidrag till att EU-kommissionens förslag till nytt ramprogram på kulturområdet, Kultur 2007, tydligt lyfter fram rörlighetsaspekten.

Vid kulturministrarnas rådsmöte den 16 november antogs en arbetsplan för 2005 och 2006. En del av arbetsplanen handlar om rörlighet för personer. EU-kommissionen ska här definiera och bedöma problem med beskattning som är specifika för artister som utövar sin fria rörlighet inom EU. Rapport ska avlämnas under första delen av år 2006.

Vidare ses EU:s kulturportal över i syfte att förbättra informationen om bland annat konstnärers fria rörlighet.

Samtidigt som EU har en viktig roll i arbetet för att främja konstnärernas fria rörlighet i Europa måste vi själva vidta åtgärder för att främja konstnärers möjlighet att finna nya arenor för sin verksamhet.

Internationella kulturutredningen 2003 (SOU 2003:121) har föreslagit en rad åtgärder för att främja Sveriges internationella kulturkontakter. Bland annat föreslås en fortsatt utveckling av det konstnärliga utbytet baserad på de idéer som utvecklats inom IASPIS, International Artists Studio Programme in Sweden. Utredningen har remissbehandlats, och den bereds just nu inom Regeringskansliet.

Anf. 2 ANNA LINDGREN (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka kulturminister Pagrotsky för svaret på min fråga. Det finns enligt det svar som jag har fått många positiva ingångar för att lösa frågan om konstnärernas rörlighet inom Europa. Detta är mycket glädjande.

I den arbetsplan som statsrådet nämner och som behandlades vid EU:s kulturministermöte den 16 november tar man bland annat upp den mycket viktiga frågan om beskattning av konstnärer i de olika länderna.

I måndags hölls en interpellationsdebatt här i kammaren med finansminister Pär Nuder – möjligen var han kulturminister då frågan ställdes; det vet jag inte. Lena Adelsohn Liljeroth hade frågat om konstnärernas villkor i den svenska skattelagstiftningen eftersom det visat sig att just denna grupp missgynnas i förhållande till andra grupper på arbetsmarknaden.

Jag ska inte initiera någon skattedebatt med statsrådet Pagrotsky här och nu – absolut inte – men Pär Nuder hänvisade i sitt svar till en bered-

ning som sker i Regeringskansliet och som gäller just skattefrågorna för den här kategorin arbetare.

Statsrådet hänvisar i sitt svar till mig till såvitt jag förstår en annan beredning som pågår, nämligen en beredning med anledning av Internationella kulturutredningen.

Vågar man hoppas på att en samordning av dessa båda frågors beredning kommer att ske? Enligt min uppfattning är det viktigt att de aktiva konstnärerna får så samlade svar som möjligt för att kunna ägna sig åt den konstnärliga verksamheten utan att behöva oroa sig för att onödiga regler och system sätter käppar i hjulen för dem.

Det är viktigt att regeringen går från ord till handling. Det finns mycket som regeringen redan nu kan göra. Den rapport som statsrådet aviserar ska komma från EU kommer först under första delen av år 2006, så jag hoppas att den svenska regeringen långt tidigare har löst frågorna för svensk räkning. Det skulle ge ett större inflytande för Sverige i de kommande diskussionerna i EU. Kan vi alltså räkna med att det kommer konkreta förslag till riksdagen som vi kan ta ställning till under våren 2005?

Anf. 3 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Anna Lindgren har ställt en fråga om den fria rörligheten på den inre marknaden till mig som i nästan åtta år varit ansvarig för inre marknadsarbetet i regeringen. Det är ingen överraskning att det här är ett område som engagerar mig starkt.

Jag har i olika sammanhang under min korta tid som kulturminister sagt att jag tänker engagera mig i en fortsatt vidareutvecklad internationalisering av det svenska kulturlivet. Jag vill uppmuntra svenska kulturarbetare att visa upp sina konster och färdigheter i utlandet, och jag vill stimulera utländsk kultur att komma till Sverige och ge våra människor, kulturkonsumenter i Sverige, den stimulans och den erfarenhet som ett berikat utbud kan ge. Det är klart att den inre marknaden här är ett bra redskap för att underlätta detta.

Nu har det kommit tecken på att den inre marknaden inte fungerar perfekt på kulturområdet – det gör den i och för sig inte på andra områden heller. Min enkla ambition är då att angripa de problem som dyker upp. De precis svenska skattefrågor som finansministern diskuterade här förra veckan handlar om genuint svenska saker som såvitt jag förstår inte har någon särskild koppling till det internationella utbudet. Jag ska dock inte utesluta att det finns sådana aspekter som jag inte tänkt på, men nu pågår det arbetet. Jag kan försäkra att också de här internationella aspekterna ska beaktas.

Den viktigaste frågan för mig är att svenska kulturarbetare inte diskrimineras i förhållande till inhemska kulturarbetare när de arbetar i andra länder. Om en svensk teaterföreställning sätts upp i ett annat EU-land ska det inte vara sämre skatteregler vare sig det gäller moms eller det gäller inkomstskatter eller vad det nu kan vara än vad som gäller för andra yrkesgrupper eller andra nationaliteter, och den grundläggande principen om icke-diskriminering ska upprätthållas.

Jag kommer att säkerställa att vi från regeringens sida varje gång vi ser tecken på en sådan diskriminering agerar för att stödja de utövare som råkat ut för problem – ända upp i domstolen om så behövs. Jag upp-

fattar det så att reglerna på många områden är bestämda; de är tydliga och klara. Diskriminering ska inte tillåtas. När vi hittar sådant måste vi undersöka om det finns acceptabla skäl och om det finns legala undantag som landet i fråga förhandlat sig till eller om det rör sig om ett brott mot reglerna. I så fall måste vi använda de tvistlösningsmekanismer som finns inom EU för att undanröja dem.

På det området tror jag alltså att jag nog kan lugna Anna Lindgren dels med att vi är överens om vad som är önskvärt, dels med att regeringen och den här kulturministern kommer att engagera sig i denna fråga.

Anf. 4 ANNA LINDGREN (m):

Herr talman! Jag är jätteglad för att få så positiva svar från kulturministern. Det är väl känt att Leif Pagrotsky har engagerat sig väldigt mycket för designfrågor, musik och svenska kulturaktiviteter i utlandet. Jag har verkligen stora förhoppningar också på grund av det svar jag nu fick från kulturministern.

Det verkar bli mer fart på arbetet på Kulturdepartementet än tidigare, och det känns jättebra. Det kanske är sammanslagningen som gjort det. En del var lite oroliga över att det skulle vara menligt för kulturen, men det verkar inte bli på det viset.

Svaren bådär också gott för det fortsatta arbetet här i riksdagen där vi ska samarbeta, följa upp och se till att konstnärerna inte blir diskriminerade ute i Europa och att inte heller de som kommer hit känner på det viset.

När det gäller långbänk i kulturfrågorna är jag lite enveten. Vi har haft pensionsfrågorna uppe under flera år, men de har inte blivit lösta. Det har varit en stark oro bland kulturarbetarna på institutionsteatrarna. Nu har vi gått en bit på vägen till en lösning av frågan. Men svaret på den fråga som jag ställde till kulturministern är jag jätteglad för. Tack så mycket.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 2004/05:124 om resurser till svensk forskning

Anf. 5 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Ulf Nilsson har frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder för att på sikt stärka resurserna till högre utbildning och forskning.

Jag delar Ulf Nilssons uppfattning att det är viktigt att satsa på högre utbildning och forskning. Ett uttryck för regeringens prioritering är att Sverige i jämförelse med andra OECD-länder har högre ersättning per student i förhållande till BNP per capita än flertalet OECD-länder. Endast Schweiz och USA har högre ersättning per student. När det gäller FoU-utgifter i förhållande till BNP har Sverige en topplacering bland OECD-länderna. Målet för utbildningspolitiken är att Sverige ska vara en ledande kunskapsnation, som präglas av utbildning av hög kvalitet och livslångt lärande för tillväxt och rättvisa. Målet för forskningspolitiken är

Prot. 2004/05:34
22 november

*Svar på
interpellationer*

att Sverige ska vara en ledande forskningsnation, där forskning bedrivs med hög vetenskaplig kvalitet.

Ser man tillbaka några år är det omfattande satsningar som regering och riksdag har genomfört.

Under perioden 1997–2004 har den högre utbildningen tillförts 8,4 miljarder kronor i höjda anslag, och den grundläggande högskoleutbildningen har expanderat med närmare 100 000 fullt finansierade platser. Satsningen har också inneburit förutsättningar för höjd kvalitet genom ökade ersättningsbelopp för studenter inom humaniora, samhällsvetenskap, juridik och teologi samt inom vårdområdet.

Under perioden 2000–2005 ökar de statliga forskningsmedlen med 1,7 miljarder kronor enligt redan fattade beslut. Härtill kommer en ytterligare satsning på 2,3 miljarder kronor för forskning under åren 2005–2008.

Ulf Nilsson har insinuerat att budgeten under senare år inneburit dolda besparingar i form av otillräcklig uppräkningskompensation för ökade kostnader. Universitet och högskolor får precis som andra myndigheter sina anslag uppräknade varje år med kompensation för pris- och löneökningar. Denna uppräkning sker enligt en för statsförvaltningen förutbestämd och tydligt redovisad modell som har tillämpats sedan länge.

Tilldelningssystemet för den grundläggande högskoleutbildningen grundas på fastställda ersättningsbelopp för helårsstudenter och helårsprestationer inom olika utbildningsområden och är desamma för alla universitet och högskolor. Detta gör att ett genomsnittligt omräkningstal beräknas för universitet och högskolor – till skillnad från andra statliga myndigheter för vilka omräkningstalet varierar mellan myndigheterna.

För grundutbildningen föreslår Ulf Nilsson en minskning av antalet platser för att i stället höja ersättningsbeloppen per student. För mig förefaller detta vara en illa vald tidpunkt för att minska antalet utbildningsplatser. Just nu ser vi en ökad studentefterfrågan på högre utbildning, och med ökande studentkullar, årskullar, under kommande år kommer sannolikt studenternas efterfrågan att öka ytterligare.

För perioden 2002–2004 gjorde regeringen den bedömningen att det fanns anledning att minska utbyggnaden av den grundläggande högskoleutbildningen i förhållande till tidigare planering på grund av att efterfrågan sviktade. Resurser frigjordes därigenom för viktiga men temporära ändamål. Som framhålls i 2005 års budgetproposition kommer sannolikt efterfrågetrycket åter att öka, och regeringen har därför föreslagit att de tillfälligt innehållna medlen återförs under 2005 och 2006 till de lärosäten som nu bedöms kunna rekrytera studenter till utbildningen.

Regeringen föreslår i budgetpropositionen för 2005 att anslaget Särskilda utgifter för forskningsändamål tillförs 100 miljoner kronor nästa år, ytterligare 500 miljoner kronor år 2006 och ytterligare 500 miljoner kronor år 2007. Den närmare fördelningen av medlen kommer regeringen att lämna förslag till i kommande forskningspolitiska proposition. För 2008 återstår en satsning på 1,2 miljarder kronor enligt den nämnda budgetuppgörelsen.

Mitt svar på Ulf Nilssons fråga är således att regeringen avser att stärka resurserna för högre utbildning och forskning.

Herr talman! Jag vill tacka utbildningsministern för svaret, och samtidigt vill jag hälsa ministern välkommen till den nya ministerposten och till utbildningsdebatten.

I min interpellation ställde jag frågan om utbildningsministern på sikt ville stärka resurserna till högre utbildning och forskning. Bakgrunden är att både utbildning och forskning enligt min mening fått kraftigt urholkade resurser under de senaste åren. När det gäller utbildningen har resurserna visserligen ökat totalt, det håller jag med om, men absolut inte i förhållande till antalet studenter.

För några år sedan visade regeringens egen utredning att prislappen per student minskat med 20 %. Någon stor återhämtning har inte skett. Därför håller jag inte med om det som utbildningsministern sade, att utbyggnaden har varit fullt finansierad. Undervisningstimmarna och tiden för handledning har minskat, och grupperna har blivit större. Antalet studenter per lärare har ökat, och det i en tid då väldigt många nya grupper ska välkomnas i högskolan, och det är en mycket mer heterogen grupp studerande än någonsin.

Vi kan också se på resultaten. Normalstudietiden för 120 poäng ska vara tre år, men det är bara 15 % av studenterna som har nått 120 poäng efter tre år. Det är helt enkelt för många studenter som inte får den undervisning som de skulle behöva.

Jag är därför övertygad om att man måste välja att antingen minska antalet utbildningsplatser eller skjuta till resurser så att prislappen kan öka. Folkpartiet har i flera år efterlyst en plan från regeringen för att successivt åstadkomma en uppskrivning av prislappen per student. Så länge regeringen inte kan hitta något sätt att finansiera utbildningsplatserna fullt ut kan jag inte se någon annan lösning än att minska antalet platser. Jag är övertygad om att fler studenter skulle lyckas om alla som läser får bättre och mera undervisning och handledning.

Om utbildningsministern accepterade det faktum som både Riksdagens revisorer och utredningar har visat, att prislappen har minskat, kunde vi tillsammans börja diskutera hur vi kan höja kvaliteten. Men att bara blunda och låtsas som att det inte finns någon minskning av prislappen är ingen bra hållning.

När det gäller forskningen skjuter regeringen till 100 extra miljoner nästa år. Det är i verkligheten en minskning då lönekostnader med mera kommer att gå upp med åtminstone mellan 200 och 300 miljarder. Av någon anledning räknar regeringen med en omräkning av löner och priser med bara ca 1 % för forskning. Däremot säger man i finansplanen att samma kostnader för hela landet, så kallade timlönekostnader, är 3,5 %.

Följden är det som vi nu ser, att 17 universitet och högskolor beräknar att göra kraftiga uppsägningar. Hemma hos mig i Lund till exempel räknar man med att 200 sägs upp, de flesta lärare.

Ministern säger att det är ett fastlagt beräkningssystem. Jag vet att regeringen använder ett, som jag tycker, väldigt stelbent beräkningssystem. Man jämför med en produktivitetsökning inom tjänstesektorn på 1,92 %. Sedan menar man att myndigheterna ska rationalisera på samma sätt. Men går det verkligen att jämföra fri grundforskning med vilken myndighet som helst eller med den privata tjänstesektorn?

Ministern svarar att han avser att stärka resurserna för utbildning och forskning. Då skulle jag vilja att ministern svarar på två frågor: Tänker ministern nöja sig med att prislappen för en student är ca 20 % mindre än för tio år sedan? Behövs det inte en verklig ökning av forskningsresurserna och inte bara en otillräcklig kompenserings?

Anf. 7 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Jag är ny i det här jobbet, och jag har med intresse försökt att studera hur verkligheten förhåller sig när det gäller de frågor som Ulf Nilsson har ställt till mig. De är ju grundläggande för en utbildnings- och forskningsminister. Jag har också läst många inlägg i tidningarna om nedskärningarna på universiteten och om hur svårt livet är för många i Utbildnings-Sverige.

Jag inser naturligtvis att budgetläget där är besvärligt som på många andra håll. Men under den tid som den här debatten har rasat har anslagen till den högre utbildningen ökat med inte mindre än 8½ miljarder under de senaste sju åren. Såvitt jag kan finna är det rätt unikt under den här perioden med en så kraftig extra satsning, ett så kraftigt tillskott, med en så stor ambitionshöjning och expansion som det har varit i den här sektorn av det svenska samhället.

När Ulf Nilsson beskrev den här perioden kunde jag höra lite svårförståeliga tekniska omskrivningar av typen prislappar, indexomräkning, löneindex och produktivitet i den privata sektorn. Det grundläggande är att universitet och högskolor har byggts ut. Vi har under den socialdemokratiska regeringens tid anvisat mer och mer pengar, pengar som är fullt finansierade och inte lånade i utländska banker. Det är jag stolt över att kunna säga.

Jag har tittat på det som Ulf Nilsson kallar prislappen, som har minskat under perioden. Prislappen, alltså kostnaderna per student, är dubbelt så hög i Sverige som i Frankrike. Den är 50 % högre i Sverige än vad den är i till exempel Tyskland eller Finland, som är ett ofta använt exempel i den svenska utbildnings- och forskningspolitiska debatten. Prislappen är alltså bland de allra högsta i hela världen. Om jag minns rätt är det bara USA och Schweiz som har högre kostnader per student än vad man har i Sverige.

Om Ulf Nilsson säger att prislappen nu har minskat så länge att det nästan inte är någonting kvar har den i alla fall fört oss till en absolut toppnivå internationellt när det gäller hur mycket vi satsar på varje student i direkt utbildningskostnad.

Det bär mig lite emot att diskutera de besvärliga indexfrågorna. Men jag vill ändå göra en liten utvikning.

Jag har varit minister under en mycket kort tid och har under den tiden fått ett par interpellationer. De har nu börjat strömma in, de interpellationer som den borgerliga alliansen gick ut i tidningarna och pratade om. Man sade att man skulle ställa den nye ministern mot väggen och att det skulle skjutas interpellationer från alla tänkbara håll.

På en vecka har jag svarat på tre interpellationer och haft tre interpellationsdebatter med olika folkpartister. De har gällt frågan om pris- och löneomräkningen. Först var det en folkpartist som var emot denna pris- och löneomräkning och ville hellre ha bort den och ersätta den med något annat. Sedan var det en som var emot att det på ett annat område inte

fanns någon pris- och löneomräkning. Det gällde de fria teatergrupperna och kulturarbetarna, och han krävde en pris- och löneomräkning. I dag är det en folktopartist som är missnöjd med pris- och löneomräkningen. Han vill inte ha den, därför att den är fel.

Jag kan berätta att detta är en modell som infördes av er partikamrat Anne Wibble. Den skräddarsyddes för det här ändamålet och har funnits sedan dess. Såvitt jag vet har ingen folktopartist motionerat om att denna modell ska tas bort.

Jag skulle vilja be om ett besked från Ulf Nilsson: Är det en bra metod som ska behållas eller är det en dålig metod som ska tas bort? I så fall: Övertyga det egna partiet om det, väck en motion så får vi behandla frågan!

Anf. 8 ULF NILSSON (fp):

Herr talman! Det får omkring en massa tekniska termer här som jag också själv använder. Men prislappen är alltså den summa som betalas ut per student för att studenterna ska få undervisning, lektioner, seminarier och handledning. Den har nu minskat med 20 %, det har Riksdagens revisorer, regeringens utredare Lind och Universitets- och högskoleförbundet visat.

I och för sig var det positivt att utbildningsministern nämnde att han insåg att det fanns budgetproblem och hade respekt för det. Men då tycker jag att man borde ta en diskussion om vi kan anstränga oss och skriva upp ersättningen per student.

När det gäller det tekniska med löneomräkningen är jag inte den typen av budgetexpert att jag kan säga hur ett system ska se ut. Men jag kan konstatera att högskolor och forskning inte har fått några reella ökningar i förhållande till deras kostnader.

Vad Folkpartiet har gjort under mina fem sex år i utbildningsutskottet är att vi i vår strängt finansierade budget föreslår betydligt mer pengar till forskning och forskarutbildning än vad regeringen gör, och det tänker vi fortsätta med. Vi föreslår under en treårsperiod närmare 2 miljarder kronor mera till forskning än vad regeringen gör, och då blir det en ökning och inte bara en någorlunda kompensation för minskningen.

Herr talman! Under tio år har det skett en 80-procentig ökning av antalet studenter. Merparten av denna ökning har vi varit överens om. Men anslagen till de fasta forskningsresurserna – det som kallas faktultetsanslagen – har i stort sett legat stilla under den här tiden. Det gör att lärarna får allt svårare att hinna med både forskning och undervisning.

Förutom att dessa anslag har urholkats är det ett problem att andelen fasta anslag har minskat. Det är ju väldigt viktigt för den fria forskningen att det finns utrymme för forskning som inte bara bygger på osäkra anslag utifrån. För den arbetsro som en skapande miljö behöver är det viktigt att inte en massa tid ska gå till att formulera ansökningar. Där finns det också en skillnad mellan regeringens och Folkpartiets politik. Förutom att vi vill höja det hela totalt säger vi också att de fasta anslagen ska fördelas.

När det gäller de tekniska högskolorna finansieras en stor del av professorernas löner av anslag utifrån, inte av fakultetsmedel som det borde vara. Därför säger vi dels att de fasta anslagen måste öka, dels att de totala forskningsanslagen måste öka. På det viset kan Vetenskapsrådets

Prot. 2004/05:34
22 november

Svar på
interpellationer

resurser användas till mer långsiktiga satsningar på framstående forskningsmiljöer.

Eftersom min interpellation handlar om pengar går jag in på det igen. Nästa år har regeringen ökat anslaget till forskningen med 100 miljoner. Folkpartiet föreslår att det anslaget ska öka med 700 miljoner jämfört med i år. Men av de 100 miljonerna som regeringen föreslår ska 50 miljoner gå till regioner som drabbats av försvarsnedläggningar. Det är en väldigt märklig prioritering som har mera med regionalpolitik att göra än med forskningspolitik.

Regeringen vill satsa på områdena medicin och teknik, och det tycker jag är bra. Men eftersom inga riktiga pengar kommer in i systemet nästa år – då talar jag om 2005, för det är lite osäkert vad som händer senare – blir det, som har framgått av debatten, en överföring från humaniora och samhällsvetenskap, trots att också de områdena innehåller många viktiga forskningsuppgifter.

Anf. 9 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Jag ska börja med att slå fast några grundläggande fakta. Anslagen ökar, och skattebetalarna betalar mer och mer pengar till den högre utbildningen. Vi höjer ambitionen för hur många människor som ska få en akademisk utbildning och rustar Sverige för framtiden. Ökningen gäller både forskning och högre utbildning. Det har gällt fram till nu, och vi har redan sagt att för de kommande åren kommer forskningsanslagen att öka med 2,3 miljarder. Av detta påstår Ulf Nilsson att 50 miljoner används på ett sätt som gör att han inte tycker att de 2,3 miljarderna är värda särskilt mycket.

Låt oss slå fast en gång för alla att ambitionsnivån höjs. Skattebetalarna avkrävs mer och mer pengar till det här området, även om vi kan vara överens om att det hade varit roligare om det hade ökat mer. Jag är, som alla andra fackministrar, angelägen om att just mitt område ska öka mer. Jag tycker att jag har starka argument för det och kommer att verka för det framöver. Men jag är väldigt glad för de 2,3 miljarderna. Det är en ganska rejäl ökning för de kommande åren. Jag tycker att det är orättvist av Ulf Nilsson att beskriva 2,3 miljarder plus som en minskning.

Sedan vill jag slå fast en sak till, och det handlar om löne- och prisomräkningen. Ulf Nilsson säger nu, efter att ha interPELLERAT mig om löne- och prisomräkningen, att han inte är den sortens budgetexpert som vill diskutera löne- och prisomräkning. Men efter att han som tredje folkpartist på en vecka som interPELLERAR mig om löne- och prisomräkning tycker jag att han ska finna sig i att föra debatten till punkt och slut. Detta är ju uppenbarligen en typ av argumentation som Folkpartiet använder ute på universitet och högskolor. I skyddet av någon sorts konstig terminologi som ingen förstår får man folk att tro att det finns gratis-pengar som Folkpartiet kan dela ut och som gör att alla får det bättre.

Vi har i Sverige i dag en metod för löne- och prisomräkning som har föreslagits riksdagen av Anne Wibbe. Den har riksdagen beslutat, och den har gällt sedan dess. Såvitt jag vet har Folkpartiet sedan dess aldrig föreslagit att den ska ändras. Den har lett till att sedan 1997 har omräkningen varit 16,4 %. Under samma tid har prisnivån höjts med 8,6 %. Skriv upp de här siffrorna, snälla Ulf Nilsson: 16,4 % PLO, 8,6 % höjd prisnivå.

Kalla inte detta för minskning! Detta är en ökning. Det är en ökning som är långt större än inflationen, även om det hade varit roligare om den hade ökat väldigt mycket mer. Men det är en annan diskussion än att man så att säga stjälar pengar genom indexteknik.

Vi ökar på forskningsresurserna och utbildningsresurserna med precis den metod som den borgerliga regeringen föreslog. Det är en metod som ger drivkrafter för att använda nya metoder och nya rön för att effektivisera och sänka kostnaderna. Den ger också drivkrafter för en effektiv lönebildning. Den har valt den konkurrensutsatta delen av ekonomin som utgångspunkt för sin uppräknings av skäl som Anne Wibble utvecklade då och som Folkpartiet fortfarande tycker äger giltighet, såvitt jag förstår. Så stå inte här och låtsas som att Folkpartiet har en annan åsikt som innebär manna från himlen, när ni i Folkpartiet tycker att den metod som ni kritiserar är den metod som bör användas.

Anf. 10 ULF NILSSON (fp):

Herr talman! Folkpartiet har en annan åsikt när det gäller synen på forskning. Folkpartiet har en annan åsikt när det gäller forskningsbehov för framtiden.

Jag vill verkligen diskutera hur man ska få medel till forskning och hur man ska ta hänsyn till pris- och löneomräkning där. Däremot har jag inte utgett mig för att vara expert för ett system som ska gälla alla områden i landet.

Faktum kvarstår att ni – det finns angivet i er budget – räknar med en prisomräkning på ca 1 %, på vissa områden drygt 1 % och på andra områden mindre, och kostnaderna har ökat med mellan 3 och 4 %. Oavsett vilket system man använder för beräkning kan man inte förneka att det blir mindre reella resurser till forskningen, och det ser vi som ett problem.

Sedan tycker jag inte – det lovade jag att återkomma till – att den konkurrensutsatta sektorn är någon jättebra utgångspunkt att jämföra med när det gäller fri grundforskning. Den är inte av den naturen. Utan att vi har föreslagit en ändring i systemet föreslår vi därför kraftigt ökade satsningar på forskning, så att vi inte bara kompenserar utan verkligen höjer insatserna.

Forskning är en långsiktig process, och resultatet av fri forskning kommer först efter många år. Vi ser stora framgångar – det kan jag verkligen hålla med om – och därför är det säkert roligt att vara utbildningsminister. Vi har ju en massa fina framgångar när det gäller stamcells-forskning, medicin, IT, och så vidare. Det är ofta resultat av satsningar som är gjorda för ett antal år sedan.

Nu kan vi se en lite oroväckande tendens, att svenska forskare citeras mindre och så vidare. Därför är det väldigt viktigt att vi nu tillsammans för en diskussion om hur forskningen ska stärkas i framtiden. Då tycker jag inte att vi ska lägga ut dimridåer utan tala om öknings som en verklighet.

Anf. 11 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Jag ser fram emot skrivningarna i den motion där Folkpartiet ska ändra sin syn på löne- och prisomräkningen. Det ska bli intressant att se vilka principer som ska gälla i fortsättningen. Nu ska

forskningen undantas, och det kan jag väl tänka mig att det finns skäl för. Men ska en ny princip gälla för alla möjliga olika områden som ska undantas, för varje sektor har ju sina unika förhållanden, då faller ju hela idén med Anne Wibbles reform ihop, nämligen att det ska vara en och samma princip tvärs över så att alla ska ha samma drivkrafter att effektivisera och ta ut de produktivitetsvinster som finns.

Det här är ju debattens avslutning så jag ska inte nu ställa nya frågor eller gå i ny polemik, utan jag vill bara slå fast min uppfattning. Det är naturligtvis alltid välkommet med mer pengar till ens egen sektor. Jag kommer att slåss för mer pengar till den högre utbildningen, och jag kommer att slåss för mer pengar till forskningen. Jag är glad att jag har fått en flygande start genom att redan den budget som var framlagd innan jag tillträdde ger 2,3 miljarder till forskningen. Jag vill slå vakt om att Sverige är generösare än i stort sett alla andra länder när det gäller hur mycket utbildningskostnader man lägger på varje student.

Dock kan jag slå fast en sak: Jag vill inte vara med om någon metod för att få fram dessa ytterligare pengar som innebär att vi förlänger köerna, gör det svårare att få plats på högskolorna. I ett läge där vi nu ser större ungdomskullar och en ökad efterfrågan på högre utbildning, en ökad tillströmning, vill inte jag stödja Folkpartiets förslag att minska antalet platser till högre utbildning för unga människor och andra. Det är fel väg att gå. Vi ska slå vakt om den vilja till högre utbildning som finns. Det ligger i såväl individens som samhällets och ekonomins långsiktiga intresse.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 2004/05:118 om ägarlägenheter

Anf. 12 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Marietta de Pourbaix-Lundin har frågat statsrådet Mona Sahlin om hon avser att vidta åtgärder för att göra det möjligt med fler upplåtelseformer i boendet än i dag och om hon avser att lägga fram förslag till riksdagen om att tillåta ägarlägenheter.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

En bostadslägenhet i flerbostadshus kan enligt nuvarande regler innehas med nyttjanderätt i form av hyresrätt, kooperativ hyresrätt eller bostadsrätt. Den 1 april 2002 infördes en permanent lagstiftning om kooperativ hyresrätt.

Frågan om det i svensk rätt även bör införas regler som gör det möjligt att inneha enskilda lägenheter med äganderätt (så kallade ägarlägenheter) har nyligen övervägts. Regeringen gjorde i en proposition i mars 2004 bedömningen att det inte borde införas någon sådan lagstiftning (se prop. 2003/04:115). Bedömningen föranleddes av ett utredningsförslag om hur en svensk modell för ägarlägenheter skulle kunna utformas. Till grund för sitt ställningstagande uttalade regeringen bland annat att det under remissbehandlingen av utredningens förslag hade ifrågasatts om fördelarna med ägarlägenheter är så stora. Regeringen pekade vidare på vissa potentiella nackdelar med ägarlägenheter som några remissinstan-

ser hade angett. Det gällde bland annat riskerna för ökad segregation och problem i samband med uthyrning i stor omfattning av ägarlägenheter. Det var också svårt att se att ägarlägenheter i praktiken skulle innebära några särskilt påtagliga fördelar för de boende jämfört med bostadsrätt. Regeringen uttalade avslutningsvis att reglerna om tredimensionell fastighetsindelning nyligen hade trätt i kraft och att det i vart fall intill dess en uppföljning har gjorts av dessa regler inte framstod som lämpligt att utvidga reglernas tillämpningsområde. Riksdagen anslöt sig till regeringens bedömning (bet. 2003/04:BoU9, rskr. 2003/04:236).

Regeringen och riksdagen har alltså nyligen gjort bedömningen att det inte bör införas någon lagstiftning om ägarlägenheter. Jag ser inga skäl att nu göra någon annan bedömning.

Enligt nuvarande regler finns, som redan har framgått, olika former av nyttjanderätt till enskilda lägenheter. Jag avser därför inte att heller i övrigt ta några initiativ för att utvidga antalet upplåtelseformer.

Anf. 13 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Herr talman! De socialdemokratiska ministrarnas och statsrådets indelning av ansvarsområden är lika outgrundlig och paradoxal som justitieministerns svar när han säger nej till ägarlägenheter.

Den första paradoxen är att jag trodde att när regeringen nu har fått en samhällsbyggnadsminister hade hon ansvar för alla olika upplåtelseformer. Men så är inte fallet.

Paradox två är att i Sverige kan du äga din lägenhet, din bostad, om huset ligger nere på marken, till exempel ett radhus. Men ställer man upp den här statarlängan kan du inte äga din lägenhet.

Paradox tre gäller att samhällsbyggnadsminister Mona Sahlin så sent som i förra veckan deltog i två olika interpellationsdebatter här i kammaren. Den första var den 15 november. Det var förra måndagen. Så här säger hon i en debatt: ”Jag vill i framtiden se att det på svensk bostadsmarknad finns hyreslägenheter, bostadsrätter och äganderätter.” Det var för en vecka sedan.

I torsdags var samhällsbyggnadsminister Mona Sahlin i farten igen i en annan interpellationsdebatt. Då säger hon så här: ”Det är viktigt att det finns olika upplåtelseformer. Med olika ska vi förstås mena alla. Det är helt riktigt som Marietta de Pourbaix-Lundin påpekade. Det kan handla om hyresrätt, bostadsrätt, äganderätt, ägandelägenheter, kooperativ. Det är viktigt att det finns en mångfald.”

Detta var alltså paradox tre. Därför blir svaret från justitieministern för mig helt obegripligt, och min fråga är: Pratar ni inte med varandra i regeringen? Gör ni inte det? Jag ställer mig frågan, herr talman: Vem i hela världen ska jag lita på? Är det samhällsbyggnadsministern eller justitieministern? För min del väljer jag att inte lita på någon socialdemokratisk minister över huvud taget. Den slutsatsen får jag väl dra.

Att äga en lägenhet har faktiskt väldigt många fördelar, och det går inte att jämföra med bostadsrätt. Jag ska återkomma till det sedan. Jag ska inte ta upp det nu. Men justitieministern har som sagt en del att svara på. För mig är det obegripligt att man kan äga om huset ligger på marken, men man kan inte äga på höjden. Och det är lika obegripligt att en minister två gånger förra veckan har sagt något helt annat. Ni får faktiskt bestämma er.

Anf. 14 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Det var ju dystert – att inte lita på någon socialdemokratisk minister! Hur indelningen är mellan olika departement är ingenting som jag råder över eller har några synpunkter på. Däremot är det så att i vissa fall är det Justitiedepartementet som har ansvar för själva lagstiftningen medan andra departement ska stå för vissa delar som berör lagstiftningen och vissa delar som går in i deras politiska ansvarsområden. Mer krångligt än så är det inte, och så kan det mycket väl vara i det här fallet.

Det som jag vill understryka när det gäller lagstiftningen är att det här just har avgjorts av riksdagen. Då har jag inte för avsikt att ta några initiativ för att ändra lagstiftningen. Om det finns andra politiker inom andra områden som vill gå ut och föra en debatt har jag inga synpunkter på det och kommer heller inte att ha det i framtiden. När det gäller lagstiftningsområdet, som berör Justitiedepartementet, kommer jag dock naturligtvis att ha det. Men i det här fallet är det, som jag sade i svaret, inte aktuellt åt vare sig det ena eller det andra hållet. Nu har regeringen slagit fast principerna, och riksdagen har slagit fast regeringens inställning. Det vore ganska förmätet av mig att gå ut och ha synpunkter på själva lagstiftningen.

Jag har naturligtvis inget emot vad Mona Sahlin säger i olika frågor. Jag anser att hon själv ska svara för dessa saker. Jag får hålla mig till det som berör mitt område, själva lagstiftningen.

Anf. 15 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Herr talman! Jag förstår att det blev lite pinsamt för justitieministern när den minister som ändå har hand om bostadsbyggnadsfrågor så sent som i förra veckan två gånger har givit uttryck för en helt annan uppfattning.

Det där med indelningen kräver jag egentligen inget svar på, men justitieministern måste förstå att vi ibland tycker att denna indelning är outgrundlig. Det blir ju väldigt paradoxalt. I det här fallet blir det så. För om nu Mona Sahlin tycker att vi ska ha äganderätt, och jag kan inte tolka henne på något annat sätt i de här två interpellationsdebatterna, får hon väl gå och be på sina bara knän hos justitieministern om att han lägger fram ett förslag som gör det möjligt.

Annars tycker jag att ni som socialdemokrater måste dra någon slutsats av att ni säger nej till ägarlägenheter. Då borde man ju inte få äga om man bor i småhus, radhus och kedjehus heller, eller hur? Någon konsekvens måste man ha i sin politik. Detta är en paradox som är helt obegriplig.

Ni har ju ganska nyligen, och det tycker jag är bra, lagt fram förslaget om tredimensionell fastighetsbildning. Det har riksdagen också antagit, och det håller ju på att bli en del tredimensionell fastighetsbildning. Det gör det möjligt att ha olika upplåtelseformer i en och samma fastighet. Det skulle också öppna möjligheten för ägarlägenheter. Så ni har egentligen tagit första steget. Varför då inte ta nästa steg?

Sedan skriver justitieministern i sitt svar att man tror att det ska bli segregation om det blir ägarlägenheter. Jag skulle vilja säga att det är precis tvärtom. Om man kan ha olika upplåtelseformer i ett och samma

hus, vad blir då segregerat? Det blir tvärtom väldigt integrerat. Det måste bli en väldig mångfald om man kan få det.

Sedan skulle jag vilja säga något om nästa bit. I regeringens budgetproposition skriver ni nu att ni ska titta på möjligheten för att ungdomar ska få det lättare att äga när de kommer ut på bostadsmarknaden. Vad innebär det om inte att ge möjlighet också till ägarlägenheter? Er politik går inte ihop. Jag är ledsen, herr talman, men Socialdemokraternas politik går inte ihop. Och jag litar inte på någon socialdemokratisk minister över huvud taget. Det har jag inte gjort tidigare, och det här har gjort det ännu mer uppenbart att det inte går att göra det.

Anf. 16 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Det blir allt dystrare, men kanske interpellanten ändå kan lita på de riksdagsmän som har fattat beslut i den här frågan samt ha en viss respekt för riksdagens majoritet och för att jag då inte vill gå in i själva den juridiska diskussionen om att ändra lagstiftningen. Men detta faktum innebär inte att inte andra statsråd inom sina politikområden gärna får driva frågor som ligger i linje med deras åsikter och inställning och som eventuellt kan komma att leda till förändringar. Det kan inte jag svara på. Det kan bara Mona Sahlin svara på. Jag måste hålla mig till det som är mitt ansvarsområde när det gäller de här sakerna, och då är det med respekt för bland annat riksdagen på det sättet att jag, som har ansvar för lagfrågorna, inte nu har någon anledning att överväga några initiativ i lagstiftningsfrågan. Svårare än så är det inte, och det är inte heller särskilt pinsamt.

Anf. 17 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Herr talman! Som moderat vill jag ha en mångfald av olika upplåtelseformer. Jag kan tycka att en del som finns i dag är tveksamma, till exempel kooperativ hyresrätt, men jag skulle aldrig komma på idén att säga att den inte ska finnas. Om folk vill att den ska finnas ska den finnas. Människor har ju faktiskt olika behov i olika skeden av livet. Det kan ju vara så att man tycker det är okej att äga ett radhus med tomt när man är ung, men när man blir äldre vill man kanske inte ha trädgården att sköta. Då föredrar man kanske att få äga, verkligen äga, en lägenhet i ett flerfamiljshus. Men det förhindrar Socialdemokraterna just nu.

Man får tänka på det låga bostadsbyggandet, speciellt i storstadsområden. Det är där jag tror att ägarlägenheterna skulle komma. Jag har siffror på hur lågt bostadsbyggandet är just i Stockholm. Då borde det ju ligga i regeringens intresse att se till att det finns olika upplåtelseformer som också kan dra till sig kapital så att folk vågar bygga. Då är äganderätten en alldeles utmärkt form.

Jag kan konstatera att det inte går att lita på socialdemokratiska ministrar och att vi får vänta till 2006, när vi får en borgerlig regering. De borgerliga partierna är helt överens på den här punkten. Ägarlägenheter ska vi införa.

Anf. 18 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Det var väl roligt att ni är överens om någonting. Det brukar ni ju inte vara. Men, som sagt, låt gärna den här diskussionen fortsätta. Det gäller också att ställa interpellationen på ett sådant sätt att

Prot. 2004/05:34
22 november

Svar på
interpellationer

det statsråd som man vill ska svara på frågorna också gör det. Det vill jag bara ge som ett litet avslutande råd. Om man vill fortsätta den här diskussionen med Mona Sahlin ska man göra det på ett sådant sätt, nu har den visserligen ställts till Mona Sahlin, att det inte går in på de frågor som jag är ansvarig för. Då är det min skyldighet att svara på de här interpellationerna.

Jag har naturligtvis inga synpunkter på, utan välkomnar tvärtom, en fortsatt debatt mellan interpellanten och Mona Sahlin i denna fråga.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på interpellation 2004/05:104 om feministiskt självförsvar

Anf. 19 Statsrådet JENS ORBACK (s):

Herr talman! Britt-Marie Danestig har frågat mig vad jag inom ramen för jämställdhetspolitiken tänker göra för att ge utrymme för flickor att utbyta erfarenheter, stärka sin självkänsla och få kunskap att försvara sig själva i hotfulla situationer. Vidare undrar hon hur jag avser att få till stånd mer långsiktiga projekt som stöder flickors kunskap i feministiskt självförsvar.

Britt-Marie Danestig nämner själv de 5 miljoner kronor som avsattes i budgetpropositionen för 2002 för insatser i syfte att stärka flickors självförtroende och ge möjlighet till bland annat självförsvarsträning. Utöver dessa pengar finns det inga specifika insatser för långsiktiga projekt avseende just feministiskt självförsvar som metod. Däremot arbetar regeringen på en rad olika områden för att förändra flickors och pojkars situation och livsutrymme i dagens samhälle – ett samhälle som är starkt präglad av en könsmaktsordning. Jag tänkte här ta upp några exempel på sådana åtgärder.

Under hösten 2003 tillsattes en särskild utredare för att skyndsamt ta fram ett förslag till åtgärder för att motverka diskriminering på grund av bland annat kön på skolområdet (Skolansvarsutredningen). Utredarens förslag *Skolans ansvar för kränkningar av elever* (SOU 2004:50) har varit ute på bred remiss och behandlas nu inom Utbildningsdepartementet. Förslaget till en ny lag avser att motverka diskriminering och trakasserier och annan kränkande behandling av elever.

För att stärka och stödja kommunernas kompetens på jämställdhetsområdet har regeringen från och med 2002 avsatt medel för att utbilda genuspedagoger som resurspersoner för att arbeta med jämställdhet i förskolan och skolan. Genom utbildningen får deltagarna kompetens att genomföra förändringar i förskolans och skolans jämställdhetsarbete. Ambitionen är att det ska finnas minst en genuspedagog i varje kommun vid årsskiftet 2004/05. Hittills har 259 genuspedagoger från sammanlagt 145 kommuner utbildats.

En tredje åtgärd är att regeringen i december 2003 tillsatte en delegation för jämställdhet i förskolan (U2003:12), som ska arbeta under två och ett halvt år. Delegationen har flera olika uppdrag, bland annat att dela ut pengar till jämställdhetsprojekt, undersöka varför så få män jobbar inom förskolan samt att se över utbildningen för blivande förskollärare när det

gäller jämställdhet och genus. Delegationen ska redovisa en del av uppdraget i en delrapport senast den 1 december 2004.

Flickaprojektet inom Socialdepartementet, som pågått sedan november 2003, har fokus på unga flickors självbild och påverkan av att leva i ett samhälle som är alltmer präglad av utseendefixering, kommersialisering och sexualisering. Flicka vänder sig främst till flickor, men har även pojkar och vuxna, som föräldrar och lärare, som målgrupp. Projektet har ett mediekritiskt budskap och vill nå ut till företag som riktar sig till unga människor och till vuxna som arbetar med medier och reklam.

Insatser sker inte bara på skolområdet. Ett av regeringens fokusområden för jämställdhetspolitiken under mandatperioden är sexualiseringen av det offentliga rummet. Detta arbetsområde innefattar både pornografitendenser (explicit sexualiserade bilder och uttryck) och mer subtila könsstereotypa framställningar (i reklam, medier, på Internet och i andra offentliga rum). Sexualiseringen av det offentliga rummet är inte ett isolerat område utan handlar om och hänger samman med kön, makt och mäns sexualiserade våld mot kvinnor och flickor. En arbetsgrupp, vars uppdrag är att diskutera, analysera och komma med konkreta förslag på hur regeringen kan arbeta med denna fråga, har nyligen tillsatts. Drygt 80 ansökningar om projekt mot sexualiseringen av det offentliga rummet har inkommit och handläggs just nu.

Arbetet för att ge flickor utrymme och för att stärka deras självkänsla pågår således på en rad områden och på många olika sätt. Jag är intresserad av att föra en konstruktiv diskussion kring hur vi kan arbeta på fler sätt för att nå dessa mål.

Anf. 20 BRITT-MARIE DANESTIG (v):

Herr talman! Först vill jag passa på att tacka statsrådet Jens Orback för hans svar på min interpellation om feministiskt självförsvar. Jag ställde två frågor i interpellationen till jämställdhetsministern.

Den första gällde vad ministern mera generellt ämnar göra inom ramen för jämställdhetspolitiken för att ge utrymme för flickor att utbyta erfarenheter, stärka sin självkänsla och få kunskap om att försvara sig i hotfulla situationer.

Den andra gällde mer konkret vad jämställdhetsministern tänker göra för att få till stånd mer långsiktiga projekt som stöder flickors kunskap just i feministiskt självförsvar.

Som svar på mina frågor nämner statsrådet, som vi hörde nu, Skolansvarsutredningens förslag om att skärpa lagen när det gäller diskriminering och trakasserier och annan kränkande behandling av elever i skolan. Det tycker jag är lovvärt. Men i nuläget vet vi inte riktigt om och när ett sådant förslag kommer att presenteras för riksdagen.

Statsrådet tar också upp den pågående utbildningen av lärare till genuspedagoger. Jag har tittat på innehållet i dessa kursplaner, och jag tycker att det är ett mycket bra och intressant innehåll. Det skulle säkert kunna få stor betydelse för jämställdhetsarbetet i skolan och för kunskapen om rådande könsmaksordning om det nådde ett tillräckligt stort antal pedagoger. Problemet som jag ser – även Lärarförbundet har uppmärksammat det – är att kommunerna inte i tillräckligt hög grad uppmuntrar och stöder deltagandet i denna typ av utbildningar.

Prot. 2004/05:34
22 november

*Svar på
interpellationer*

Jag tycker faktiskt att regeringens ambition är alldeles för låg. För att lyckas i detta svåra arbete krävs det inte en utbildad genuspedagog i varje kommun. Det krävs faktiskt ett antal eldsjälur i varje skola.

Statsrådet hänvisar i sitt svar också till Delegationen för jämställdhet i förskolan som nyligen har påbörjat sitt arbete. Men även den riktar sig till lärare och lärarutbildningarna.

Vad jag har efterlyst är alltså konkreta och realiserbara åtgärder i syfte att ge unga tjejer den självkänsla och det mod som krävs för att avvärja och också undvika hotfulla situationer.

Unga tjejer ska inte behöva uppleva sig som offer och tyst acceptera rådande könsmaktsordning. De ska känna att de kan ha kontroll över sina egna liv och att de kan stötta varandra i kampen mot förtryck, trakasserier och våld.

Jämställdhetsministern är säkert medveten om att antalet anmälda våldtäkter ökar. En nyligen gjord sammanställning av anmälningar om försök till fullbordad våldtäkt i Stockholms län under perioden januari–april i år visar på en ökning – 50 anmälningar mot 40 under samma tid i fjol och 33 samma period 2002.

En orsak till att angreppen i många fall har stannat vid försök till våldtäkt är att kvinnan eller flickan försvarar sig. Det finns tillgänglig statistik som visar att chanserna att klara sig vid ett våldtäktsförsök ökar om kvinnan eller flickan genom att skrika, sparka eller på annat sätt gör aktivt motstånd.

Feministiskt självförsvar innebär att med utgångspunkt i kvinnors erfarenheter utarbeta strategier för att hantera situationer där det föreligger hot om våld inklusive sexuellt våld. Metoden består av tre delar, en verbal, en mental och en fysisk. Den fysiska är den som faktiskt tar minst plats vid dessa kurser, i alla fall när jag har följt dem. Det mentala självförsvaret handlar om självkänsla och självbild. Och det verbala självförsvaret handlar om att med ord och kroppsspråk signalera var gränsen går, och det är oerhört viktigt.

Jag skulle gärna vilja att jämställdhetsministern utvecklar detta. Och jag undrar om jämställdhetsministern faktiskt har en tanke på att försöka få till stånd mera långsiktiga projekt som stöder just flickors kunskap i feministiskt självförsvar. Jag tycker inte att jag fick ett riktigt konkret svar tidigare.

Anf. 21 Statsrådet JENS ORBACK (s):

Herr talman! Jag tänker svara Britt-Marie Danestig genom att citera några kloka ord, och de orden tar jag ur hennes egen interpellation. Där står följande:

”Regeringen har därför genom ett uppdrag till Skolverket avsatt 5 miljoner kronor till insatser för att stärka flickors självförtroende bland annat genom möjligheter till självförsvarsträning.”

Sedan fortsätter Britt-Marie Danestig att tala om att det är alldeles för kortsiktigt att ha ett projekt.

Jag kan hålla med Britt-Marie Danestig om att världen inte förändras av 49 olika projekt. Vi har fått in en utvärdering från Göteborgs universitet som jag tyckte var väldigt intressant att läsa. Vi väntar fortfarande på utvärderingen från Umeå universitet.

Det som man säger från Göteborgs universitet är att de projekt som har riktats bara till flickor har haft det sämsta utfallet. De projekt som har riktats till pojkar och flickor så att säga utifrån deras egen värdegrund, där flickorna har fått övning i att ta avstånd och sätta ned fötterna, har fått ett bättre utfall. I dem har också pojkar fått lära sig att samtala och lyssna.

De projekt som har varit allra bäst har vänt sig till skola och skolläring, projekt som så att säga har angripit en struktur. Inte heller jag tror på åtgärder i projektform, men jag skulle också vilja vänta på resultatet av Umeåprojektet. Jag kan här inte säga att jag inte vill att flickor ska få gå i en självförsvarskurs. Överallt där de vill kanalisera intresset för detta genom skola, genom studieförbund och genom andra organisationer tror jag att man också kan tillmötesgå det. Jag ser det i första hand som ett kommunalt ansvar.

Jag tycker dock att utvärderingen från Göteborg tydligt visar på att det är de underliggande strukturerna som leder till att till och med kvinnor måste lära sig att försvara sig, och det är de underliggande strukturerna som jag vill prioritera i mitt arbete som jämställdhetsminister.

Anf. 22 BRITT-MARIE DANESTIG (v):

Herr talman! Jag delar uppfattningen att projekt väl kan vara bra men att ett sådant arbete måste vara långsiktigt. Jag har faktiskt inte tagit del av Göteborgs universitets utvärdering, och jag ska gärna också ta del av den som gjorts i Umeå.

Vad jag tycker är lite synd just när det gäller de här projekten är att de haft väldigt kort tid till förfogande. De har startats 2002 och har drivits under väldigt kort tid. Jag tror att en sådan här process som ska genomföras även i projektform tar betydligt längre tid i anspråk innan man egentligen kan utvärdera hur de här flickornas självuppfattning har stärkts. Det går inte så väldigt snabbt.

Min egen erfarenhet som lärare på folkhögskola säger mig att det ändå finns någonting positivt i att kvinnor innan de möter män i grupp kommer tillsammans och pratar om sina egna upplevelser. Jag tror också att man kan utveckla metoder för att pojkar och flickor ska mötas i gemensamma diskussioner, men åtminstone i gymnasieskolan är vi mycket väl medvetna om att flickorna många gånger har tystnat. Precis som i samhällsstrukturen i övrigt är den manliga sidan normgivande. Jag tror att det finns skäl i att stärka flickornas självkänsla innan de går in i sådana här samtal.

Jag vill påminna jämställdhetsministern om hur oerhört utsatta unga kvinnor och flickor faktiskt är i dag. För många av dem är vardagen fylld av rädsla och obehag liksom av en ständig beredskap för trakasserier, närmanden och till och med övergrepp. Det som kanske är allvarligast när det gäller unga flickor i dag är att detta begränsar deras handlings- och livsutrymme. De blir på något sätt snöpta redan från början och får inte sina rättmätiga möjligheter. Rädslan att utsättas för våldet är så stor att man inte vågar utsätta sig för det. Denna rädsla är mycket begränsande.

Det är viktigt att vi hjälper flickorna att få de verktyg som gör att de på olika sätt kan försvara sig. Men jag vill också säga att våld i sig aldrig saknar mening utan alltid har ett syfte – att hävda makt eller en position

eller att driva igenom sin vilja gentemot andras. Våld är ett maktmedel, och det kan vara det även när det inte används helt öppet. Det kan faktiskt räcka med hot om våld för att genomdriva sin vilja. Därvidlag är även pojkarna offer för en struktur. Pojkar nås av bilder av mannen som inte backar undan för våldet utan snarare tvärtom glorifierar våldet och soldater som beredvilligt dödar och offerar sig.

Jag tycker också att sportvärlden visar en bild av en man som klarar en smäll och som är hjältemodig och står pall för tuffa tag och skador. Jag tror att detta gör att många unga grabbar i dag ser våld och aggression som det framställs som acceptabelt, rationellt och till och med eftersträvaransvärt – det hör ihop med den traditionella manligheten. Också det är något som man måste försöka bryta.

Det sexualiserade våldet och de sexualiserade trakasserierna har också, precis som jag tyckte att jag spårade hos jämställdhetsministern, sin grund i det som man kanske kan kalla för normalförtrycket och som finns i princip överallt i samhället. Det innebär att mannen är överordnad och kvinnan underordnad. Mannen betraktas som normen och kvinnan som avvikelse. Det är detta som vi gemensamt får försöka att jobba vidare emot.

Jag skulle också vilja ge jämställdhetsministern ett litet tips, men det får jag återkomma till.

Anf. 23 Statsrådet JENS ORBACK (s):

Herr talman! Jag kunde kanske ha gett Britt-Marie Danestig lite talar-tid eftersom jag tror att vi är rätt överens på den här punkten. Jag tänker också ta upp frågan om genuspedagoger, som Britt-Marie Danestig berörde. Det visar sig nu att det i vissa kommuner utbildas fler genuspedagoger. Syftet med genuspedagogen är inte att denne ska verka över hela kommunen utan denne ska utbilda jämställdhetsansvariga lärare och pedagoger på skolorna. Deras verksamhet ska alltså spridas som ringar på vattnet.

Jag skulle vilja säga att feministiskt självförsvar är en metod för att stå emot den yttersta konsekvensen av kvinnors underordning, nämligen mäns våld mot kvinnor. Men det är, som vi båda säger, inte någon universallösning på allting. Jag tycker därför att Skolansvarsutredningens förslag om förbud mot diskriminering är intressant. Regeringens satsning på genuspedagoger är intressant, framför allt att man börjar från början. Därför tycker jag också att förskoleminister Hallengrens tillsättande av en jämställdhetsdelegation för förskolan är spännande. Detta arbete måste börja tidigt.

Också jag själv är en del av det offentliga rummet. Jag tillhör en stad fylld av kvinnor – och så är det också min egen familj – där det offentliga rummet sexualiseras. Vi ska senare tala med andra interpellanter om detta. Jag skulle vilja säga att det är otillständigt, men jag tror att det är i kampen mot de här strukturerna som vi kan få ett riktigt genombrott utan att för den skull säga nej till de här projekten. Jag ska gärna överlämna projektutvärderingen från Göteborg, och jag ser fram emot utvärderingen från Umeå. Jag ser nu också fram emot om jag kan få tillgång till en miljard.

Anf. 24 BRITT-MARIE DANESTIG (v):

Herr talman! Jag skulle ge jämställdhetsministern ett tips. Jag tycker att ett feministiskt självförsvar kan vara *ett* bra inslag i sportmiljarden. Det skulle vara intressant om en del av de pengarna kunde riktas mot sådant som intresserar och är viktigt för flickor.

Jag vill avslutningsvis nämna något om en pojke i sju-åtta-årsåldern som jag häromdagen mötte på biblioteket i Linköping. Han satt och surfade på en dator, där han hade lyckats få in en porrsajt. Jag ska inte upprepa de invektiv som han använde när jag försökte protestera mot den, men detta är ett jättestort område som jag tror att man måste försöka få kontroll över.

Jag vill till sist hälsa jämställdhetsministern välkommen till hans stora och viktiga arbete och önska honom lycka till i fortsättningen.

Anf. 25 Statsrådet JENS ORBACK (s):

Herr talman! Mitt avslutande inlägg ska bli kort. Jag skulle vilja tacka Britt-Marie Danestig för den här debatten, som jag tycker har tydliggjort att vi måste ta ansvar för de flickor som är utsatta. De måste få möjligheter att gå i den träning som de själva önskar. Men det som vi kraftigt måste sätta fokus på inte minst i det här parlamentet är den struktur av underordning av kvinnor som finns.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på interpellation 2004/05:105 om jämställdhetspolitikens ansvar för invandrade kvinnor

Anf. 26 Statsrådet JENS ORBACK (s):

Herr talman! Ulla Hoffmann har frågat vilka åtgärder jag avser att vidta för att regeringens arbete med det så kallade hedersrelaterade våldet ska präglas av en feministisk analys. Vidare har Ulla Hoffmann frågat vilka åtgärder jag avser att vidta för att jämställdhetspolitiken fullt ut ska omfatta invandrade kvinnor.

Låt mig inledningsvis konstatera att regeringens insatser för unga kvinnor som riskerar att utsättas för så kallat hedersrelaterat våld tar sin utgångspunkt i kunskapen om att sådant våld är en del av det patriarkala våld som kvinnor utsätts för. Detta patriarkala våld har sitt ursprung i föreställningar om mäns överordning och kvinnors underordning, det vill säga könsmaktsordningen. Till skillnad från andra typer av patriarkalt våld finns det personer i förövarens nära omgivning som uppmuntrar våldet och som ser det som berättigat för att återupprätta familjens heder.

Svaret på Ulla Hoffmanns fråga är därför att regeringens insatser mot så kallat hedersrelaterat våld präglas av en feministisk analys.

Beträffande Ulla Hoffmanns fråga om vilka åtgärder jag avser att vidta för att jämställdhetspolitiken fullt ut ska kunna omfatta invandrade kvinnor vill jag understryka att jämställdhetspolitiken redan i dag självklart omfattar såväl inrikes födda som utrikes födda kvinnor. Lika självklart omfattar jämställdhetspolitiken både inrikes födda och utrikes födda

Prot. 2004/05:34

22 november

*Svar på
interpellationer*

män, och inte minst unga män måste ges ett stöd för att ta sig ut ur patriarkala mönster.

Invandrade kvinnor, liksom invandrade män, kan ha behov av särskilda insatser som hänför sig till deras situation som invandrare. När det behövs ska de naturligtvis få del av sådana särskilda insatser. Men annars gäller att den generella politiken ska ta hänsyn till hela befolkningen, oavsett etnisk och kulturell bakgrund.

Anf. 27 ULLA HOFFMANN (v):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Orback för svaret. Jag ska inte sticka under stol med att jag blev lite besviken över det korta svaret, som är på knappt en A 4-sida, och för att statsrådet inte utvecklar sina argument mer. Den som läser frågan skulle ju kunna tro att statsrådet tycker att allt är okej eftersom mina argument inte blir bemötta. Här konstateras bara att allting är bra. Vi vet ju båda två att det inte är det, och vi har ju nu möjlighet att försöka utveckla det.

Anledningen till att jag ställde min interpellation är att vi ideligen försöker förklara mäns våld mot kvinnor med kulturella, religiösa eller individuella orsaker. Är det män med annat etniskt ursprung än majoritetssamhällets som misshandlar eller dödar kvinnor så hänvisas det ofta till att det beror på deras kultur eller religion. Är det män från majoritetssamhället så hänvisas det till individuella orsaker. I stället borde vi ju se att det handlar om ett strukturellt och sexuellt våld mot kvinnor oavsett etnicitet och att våldet tar sig olika uttryck.

Statsrådet säger att skillnaden mellan så kallat hedersrelaterat våld som kvinnor utsätts för och andra typer av patriarkalt våld är att det finns personer i förövarens omgivning som uppmuntrar våldet. Häromdagen såg jag på Liza Marklunds program om mäns våld mot kvinnor. Statsrådet var där och kan inte ha missat den manlige deltagare i panelen som menade att det hos vissa män anses manligt att misshandla kvinnor – att hålla kvinnor i herrans tukt och förmaning. Är inte det samma strukturer? Är inte det att uppmuntra mäns våld mot kvinnor? Ett annat exempel är den kvinna som ständigt misshandlas av sin sambo av mankön samtidigt som männen i bostadsområdet vet att efter deras fester kommer hon att misshandlas, och detta utan att de ingriper. Är inte det att uppmuntra mäns våld mot kvinnor? Vad är det egentligen för skillnad?

Vad menar egentligen statsrådet med så kallat hedersrelaterat våld? Vilka är det som utövar sådant våld? Är det män av annat etniskt ursprung än majoritetssamhället eller män från majoritetssamhället, eller rentav vissa män oavsett etniskt ursprung? Det skulle vara bra om statsrådet kan klargöra vad statsrådet menar att det är för skillnad på så kallat hedersrelaterat våld och annat patriarkalt våld.

Jag går nu över till en särskild punkt, och jag tänker då på jämställdhetspolitikens ansvar. I utlänningslagen finns en bestämmelse som allmänt kallas tvåårsregeln. Den innebär att en utländsk kvinna som söker uppehållstillstånd för att bo tillsammans med en för det mesta svensk man måste bo ihop med honom i två år för att få uppehållstillstånd. Det är en provotid – det kan anses vara logiskt. Men om han misshandlar henne och hon anmäler honom så riskerar hon att skickas tillbaka till hemlandet, där hon ibland också riskerar att stötas bort av både familj och samhälle för att hon inte klarat av äktenskapet.

Det finns män som sätter detta i system. De tar hit en kvinna, misshandlar och våldtar henne grovt och slänger ut henne efter sex månader för att sedan kunna ta hit en ny kvinna. Två års returrätt med misshandelsgaranti har det kallats ibland. Dessa kvinnor befinner sig i det svenska samhället med svensk omgivning. I förarbetena till lagen sägs att det inte räcker med ett slag för att kvinnan ska slippa skickas tillbaka, utan att det måste vara fråga om upprepad misshandel. Det är som om lagstiftarna – jag är ju bland dem – menar att utländska kvinnor ska vara mer stryktåliga än andra kvinnor. Jag är övertygad om att statsrådet delar min uppfattning att så inte är fallet, och jag skulle därför vilja veta om statsrådet tänker göra något för att dessa kvinnor ska omfattas av jämställdhetspolitiken.

Anf. 28 Statsrådet JENS ORBACK (s):

Herr talman! Jag tror att både jag och Ulla Hoffmann är fast i strukturer. En sådan strukturdel är vårt språk. Ulla Hoffmann frågar vad jag ska göra när det gäller invandrade kvinnor. Eftersom den här debatten också ska ha som uppgift att vara klargörande: Vad är invandrade kvinnor för något? Är det en homogen grupp? Är det de som kommer från Kanada, Somalia och Norge – är det samma kvinnor? Är de inte helt olika, också helt olika om allihopa kommer från Somalia? Jag vill fästa Ulla Hoffmanns uppmärksamhet på att vi alla är fast i strukturer där vi också sammanfogar människor som är sinsemellan väldigt olika.

Jag vill också passa på att säga en sak som jag tror att jag sade i det program som Ulla Hoffmann refererade till och som Liza Marklund hade gjort – det klipptes lite i det: Åtta av tio av de misshandlande männen är födda i Sverige. Jag säger detta därför att det inte ska råda något tvivel om ifall vi pekar ut en viss grupp.

Jag vill också säga att vi ändå *måste* kunna tala om så kallat hedersrelaterat våld, därför att tystnaden här inte gynnar någon, framför allt inte offret – möjligen förövaren. Jag vill också klargöra att jag också ser detta som en del av ett patriarkalt våld, men vi måste titta på alla dessa yttringar, som ibland har väldigt stora likheter med varandra. Ett sätt att titta på det så kallade hedersrelaterade våldet tycker jag är att lyssna på förövaren själv. Hur förklarar förövaren själv att han har kommit fram till att han med rätta kan använda detta våld? Jo, förövaren säger själv att han anför till sitt försvar att det är en handling som avser att upprätthålla familjens skadade heder och att detta tänkande är en del av hans kultur eller tradition. Så definierar förövaren själv sitt övergrepp. I stället för att tala om hedersrelaterat våld skulle jag vilja säga att det är ett förtryck, ett förtryck som existerar i olika delar, men vars yttersta konsekvens är våld.

Sedan kan man, som Ulla Hoffmann, sätta ungefär-lika-med-tecken mellan detta och andra typer av patriarkala former, men vi får inte blunda för detta våld, som tar sig speciella uttryck. Så skulle jag vilja förklara för dig hur jag ser på detta.

Anf. 29 ULLA HOFFMANN (v):

Herr talman! Jag tackar för det svaret. Vi håller ju på och känner på varandra lite grann nu beträffande var vi står någonstans. Just det här med så kallat hedersrelaterat våld hette för någon tid sedan ”hedersrelaterat våld”, och vi har jobbat för att det åtminstone ska heta ”så kallat he-

dersrelaterat våld". På samma sätt säger vi också att det förtryck som finns i de här familjerna kallas för patriarkalt förtryck, ungefär som om det i familjer i majoritetssamhället inte finns något patriarkalt förtryck, och det stämmer ju inte heller.

Det var bra med klargörandet av att åtta av tio misshandlande män är svenskar. Det är bra att vi får veta det och att det sägs många gånger så att vi får rätt nivå på diskussionerna.

Jag fick inte svar på min fråga om det här med den så kallade tvåårs-regeln och om statsrådet har för avsikt att göra någonting för att granska just den här regeln och se om den inte skulle behöva falla under jämställdhetspolitikens område.

Det finns en annan del av lagstiftningen där utländska kvinnor inte faller under jämställdhetspolitiken. Det gäller de kvinnor som söker asyl i Sverige. Många av dem har tillsammans med sina döttrar utsatts för så kallat hedersrelaterat våld i hemlandet, och när det hela gått för långt har de sökt en fristad i Sverige. De flesta av dem får avslagsbeslut med hänvisning till exempel till att lagstiftningen i landet ändrats.

Det verkar som om beslutsfattarna inte förstår att det inte räcker att ändra lagstiftningen. Det gäller i stället att synliggöra de patriarkala maktstrukturerna, och där behöver det göras mer för att kvinnor i andra länder inte ska utsättas för så kallat hedersrelaterat våld.

Andra får avslagsbeslut för att de inte polisanmält den gruppvåldtäkt som de utsatts för av polisen i hemlandet. Det verkar som om beslutsfattarna inte heller här förstår att den kvinna som utsatts för gruppvåldtäkt av polisen på den station där hon förväntas anmäla våldtäkten inte går dit eftersom det är fullständigt meningslöst.

Åter andra kvinnor har utsatts för förföljelse när de vägrat bära den påbjudna slöjan, och några har fått syra slängd i ansiktet.

Som jag ser det är det här fråga om politiska handlingar, om man ser feminismen som politik, och därför borde dessa kvinnor få skydd i Sverige. Jag menar också att denna lagstiftning borde ha ett jämställdhetsperspektiv, eller ett feministiskt perspektiv. Därför skulle jag vilja veta om statsrådet tänker göra något för att kvinnor som söker asyl i Sverige ska omfattas av den jämställdhetspolitik som vi för här i landet. Jag skulle också vilja veta om statsrådet har för avsikt att faktiskt granska alla lagar ur ett könsperspektiv.

Anf. 30 Statsrådet JENS ORBACK (s):

Herr talman! Ulla Hoffmann! Alla politikområden ska genomsyras av en feministisk analys. Alla politikområden ska bevakas utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Därom råder inget tvivel.

Vi har också en strategi som vi kallar jämställdhetsintegrering, som innebär att varje statsråd svarar för sitt sakområde. Det är mycket viktigt så att man inte smiter undan detta. Det sakområde som Ulla Hoffmann här tar upp ligger på UD under Barbro Holmberg. Det jag känner till är att Migrationsverket i varje enskilt fall gör individuella prövningar och också kan ta hänsyn till detta. Men jag ska föra en diskussion om dessa frågor även med Barbro Holmberg.

Låt mig gå tillbaka till det så kallade hedersrelaterade våldet, som så att säga var huvudskälet för vår debatt. Jag vill lyfta fram de konventioner där Sverige varit pådrivande, inte minst de FN-konventioner som säger

att inga mänskliga rättigheter för någon individ i något land får åsidosättas med hänvisning till traditionella sedvänjor. Det är viktigt att betona att grunden för de mänskliga rättigheterna inte i något sammanhang får kränkas.

Jag tycker att vårt samhälle på vissa sätt stått handfallet inför så kallat hedersrelaterat våld. Därför är jag glad att regeringen under senare år vidtagit ett antal åtgärder. Bland annat har man för perioden 2004–2007 avsatt 120 miljoner till länsstyrelserna för att öka kunskapen och förbättra samarbetet med myndigheterna samt få till stånd ett skyddat boende och ett bättre samarbete mellan organisationerna.

Anf. 31 ULLA HOFFMANN (v):

Herr talman! Jag skulle vilja säga att vi samarbetat under den här perioden och också gjort ganska stora framsteg på en del områden. Det gäller kanske speciellt att man lyft fram vikten av det skyddade boendet. Sedan kan man ha synpunkter på hur det ska göras, men det får vi återkomma till.

Statsrådet tog upp strukturerna och att vi alla omfattas av dem. Jag är 62 år så jag har gått igenom en hel del strukturer skulle jag vilja säga, och nu försöker jag ta mig ur en del av dem. Bland annat var jag med på den tiden när jämställdhetsarbetet skulle genomsyra allt arbete som förekom, och det genomsyrade så mycket att det så att säga bara rasade ut på andra sidan. Sedan fick vi särskilda rum där kvinnor skulle diskutera för sig själva, och nu är vi tillbaka i att allt arbete ska genomsyras av feministiska regler.

Det är bra, men det får inte bli så att man ”mainstreamar” och sedan släpper frågan. Statsrådet har ett särskilt ansvar, i varje fall i mina ögon, för att se till att det verkligen sker någonting på det här området, och då är de två punkterna – tvåårsregeln och kvinnors asylskäl – väldigt viktiga.

Jag ska avsluta med att säga att jag ser fram emot ett fortsatt samarbete i dessa frågor och framför allt ett fortsatt samtal. Jag tror att vi kanske kan komma någonstans.

Anf. 32 Statsrådet JENS ORBACK (s):

Herr talman! Jag lovar Ulla Hoffmann att jag ska sätta en blåslampa på de andra statsråden. Jag för nu diskussioner på alla politikområden för att de ska granskas utifrån ett feministiskt perspektiv.

Jag vill en liten stund gå tillbaka till det så kallade hedersrelaterade våldet, där flickorna är offren men också pojkarna drabbas. Därför skulle jag vilja presentera min nye sakkunnige Arhe Hamednaca. Han har arbetat på Fryshuset, inom det så kallade Elektraprojektet, just med att få pojkar att se dessa strukturer och ta sig ur dem.

Det spännande med detta är att det går att ta sig ur strukturer, precis som du själv gör. Jag är också fast i strukturer, men det gäller att se strukturerna för att kunna ta sig ur dem. Det är det vi ska arbeta för.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2004/05:34
22 november

*Svar på
interpellationer*

11 § Svar på interpellation 2004/05:125 om förtryckande könsroller

Anf. 33 Statsrådet JENS ORBACK (s):

Herr talman! Veronica Palm har frågat om jag avser att ta initiativ till samtal med bland annat klädindustrin, leksaksindustrin och reklambranschen för att förmå dem att redovisa strategier för att bryta upp förtryckande könsroller.

Jag instämmer med Veronica Palm om att förtryckande könsroller finns och tar sig uttryck dagligen bland annat genom reklam och mode- och leksaksindustrin.

På senare tid har en sexualiserings- och pornofieringstrend växt sig allt starkare i medierna och i samhället som helhet. Arbetet för att motverka denna utveckling pågår och är fastlagt i regeringens skrivelse (skr. 2002/03:140) *Jämt och ständigt*, där sexualiseringen av det offentliga rummet utgör ett av regeringens fokusområden för mandatperioden.

Den 12 maj 2004 anordnade regeringen, i samarbete med Vänsterpartiet och Miljöpartiet de gröna, en offentlig hearing om sexualiseringen av det offentliga rummet i syfte att få en samlad bild av situationen. Forskare och representanter från medie- och reklambranschen och organisationer diskuterade hur utvecklingen har varit, hur situationen ser ut i dagsläget och vad som kan göras för att motverka sexualiseringen av det offentliga rummet.

En arbetsgrupp har tillsatts för att diskutera, analysera och komma med konkreta förslag på hur regeringens arbete med sexualiseringen av det offentliga rummet bör utformas. Arbetsgruppen är ett samarbete mellan regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet de gröna. Arbetsgruppen kommer att ta hjälp av en expertgrupp, bestående av personer med speciell kompetens på olika områden – forskare, branschfolk, medier och organisationer.

Ett stort problem, vilket Veronica Palm pekar på i sin interpellation, är att dessa stereotypa könsroller läggs på flickor och pojkar i så låg ålder. Därför är utformningen av förskolans pedagogiska verksamhet av stor betydelse i det långsiktiga arbetet med att bryta stereotypa könsroller och könsmonster. En delegation vars främsta uppgift är att lyfta fram, förstärka och utveckla jämställdhetsarbetet i förskolan tillsattes vintern 2003. Uppdraget i dess helhet ska redovisas senast den 30 juni 2006 och senast den 1 december 2004 ska en delrapport lämnas.

Projektet Flicka, som initierades av socialministern, har syftet att skapa motståndskraft hos unga flickor och pojkar själva mot den kommersialisering och sexualisering av vardagen de ständigt möter.

Veronica Palm nämner också de kommersiella TV-kanalerna. Medierådet (före detta Vårdsskildringsrådet), som arbetat med att samordna verksamheten mot skadliga våldsskildringar sedan 1990, har i ett tilläggsdirektiv fått i uppdrag att inrikta sin verksamhet på barns och ungas mediesituation.

Syftet ska vara att minska riskerna för skadlig mediepåverkan på barn och unga. Rådet ska ägna våldsskildringar och pornografi särskild uppmärksamhet samt ha ett tydligt genusperspektiv på sitt område. Uppdraget omfattar såväl traditionella som nya elektroniska rörliga bildmedier, exempelvis film, TV, video, dvd, datorspel, TV-spel och Internet. Rådet

ska bland annat driva på mediebranschernas självreglerande arbete för att skydda barn och unga från skadlig mediepåverkan.

Inom ramen för Nordiska institutet för kvinno- och könsforskning, NIKK, bedrivs ett forskningsprojekt – Unga, pornografi och kön i Norden – som ska undersöka hur pornografins utbredning påverkar unga flickors och pojkars uppfattning av kön. Sverige deltar genom Nordiska ministerrådet. Regeringen har således tagit en rad initiativ i denna fråga och ämnar fortsätta med detta under mandatperioden.

Prot. 2004/05:34
22 november

*Svar på
interpellationer*

Anf. 34 VERONICA PALM (s):

Herr talman! Först vill jag tacka för svaret. Det känns jättebra att regeringen tar allvarligt på den ökade sexualiseringen av det offentliga rummet. Det befäster förlegade könsroller och leder i sin tur till begränsningar av våra livsval. Det låser in oss till att vara manliga eller kvinnliga och inte få möjligheten att vara mänskliga.

Statsrådets intentioner är också tydliga, och det gläder mig. Uppluckring av förlegade könsroller är ett viktigt fokus, och arbetet kräver ökat fokus. Men könsrollerna befästs så tidigt att de insatser vi gör i vuxen världen i det offentliga rummet och i tonåringarnas värld måste kompletteras med ett mer aktivt arbete för våra allra yngsta medborgare.

Med gemensamma resurser gör vi mycket. Vi har jämställdhetspedagoger, attitydprojekt och jämställdhetsplaner i skola och förskola. Det är mycket viktigt. Men våra skattepengar och de resurser som vi gemensamt lägger på uppluckring av könsroller är en droppe i havet jämfört med de enorma resurser som finns kommersiellt riktat mot barn och ungdomar i leksaks-, kläd-, och reklambranschen.

Dessa branscher har blivit alltmer könssegregerade och alltmer extrema i sina uttryck. Redan från mycket låg ålder framställs killar som aktiva, busiga, fartfyllda och flickor som söta, snälla och omhändertagande. Jag ska ge en liten bild. På de stora klädkedjornas barnavdelningar finns det pojk- och flickavdelningar redan från nyfödda.

När jag köper kläder till min treåring slås jag av hur mycket mer opraktiska kläderna på tjejavdelningen är och hur de begränsar flickors möjlighet till lek. Det är byxor som är utsvängda, vilket gör att det är svårt att få in dem i strumporna, och då åker de upp under overallen. Det är tröjor som är så korta att de glipar, så att det blir kallt om magen. Det är koftor med utsvängda ärmar som inte går att dra upp, så att de ligger och ålar i vattenfärger när man försöker måla. Dessutom är det mycket syntetmaterial, spets och ”gulliga” färger och mönster: rosa och lila, blommor och änglar.

På killavdelningen är det i och för sig mer praktiska kläder, och det är lite bättre material. Men det är väldigt tydligt grabbigt. Det är mörka färger, eldsflammar, bilar, dinosaurier och till och med dödsallar för små barn. Det ger en bild av hur pojkar förväntas vara. De ska vara aktiva, busiga och fartfyllda. Kläder på flickavdelningen är dessutom så tajta i modellerna – det är kanske de mest slående – att när man köper kläder till samma barn måste man för treåringar gå upp en storlek när man köper på tjejavdelningen jämfört med killavdelningen.

I dag finns det ingen lagstiftning som reglerar i vilken grad det är tillåtet att underblåsa förtryckande och schabloniserande könsroller eller var gränsen går för det tillåtna i de branscher som är riktade mot barn. Vi

förlitar oss till branschens självsanering. Jag blev förälder för tre år sedan. Min bild under den korta tiden av att vara förälder är att det har blivit värre. Hur ser statsrådet på det? Tycker statsrådet att branschen är bra på självsanering?

Anf. 35 Statsrådet JENS ORBACK (s):

Herr talman! Nej, Veronica Palm, jag tycker inte att branschen är speciellt bra på självsanering. Därför är det bra att det finns en arbetsgrupp som nu diskuterar, analyserar och ska komma med konkreta förslag på hur regeringens arbete med sexualisering av det offentliga rummet ska utformas.

Den gruppen har också knutit en expertgrupp till sig bestående av experter från branschen, forskare, experter från medierna och från organisationer. Arbetsgruppen har också en del pengar till sitt förfogande. Så sent som i dag tror jag att man räknade att det kommit in 80 projektansökningar från människor som vill arbeta med frågan om sexualisering av det offentliga rummet.

Jag kan också dela alla de bilder som du beskriver. Jag har själv fyra barn och handlar kläder. Jag har tvillingar, så jag kan också utföra tvillingstudier. Det som är viktigast för mig är att börja från början. Det ska inte vara ett kön som sammankopplas med att vara det omsorgsgivande könet medan det andra könet sammankopplas med att vara det grovmotoriska, presterande könet. Då tror jag att vi måste börja från början.

Det handlar om att män tar gemensamt föräldraansvar, att pojkar och flickor ska möta män och kvinnor i förskolan och att pojkar och flickor ska möta män och kvinnor på lågstadiet, mellanstadiet och högstadiet. Så är det inte i dag. En pojke kan gå igenom systemet i 15 år utan att ha träffat en omsorgsgivande man. Man bygger inga hus från femtonde våningen.

Jag håller med Veronica Palm om den förgrovnings av det offentliga rummet som vi ser bland annat på grund av den tekniska utvecklingen. Det är precis på samma sätt som när reklam-TV kom över oss. Men det är samtidigt väldigt svårt. Jag såg i din interpellation att det fanns förslag på lagstiftning. Det skulle vara intressant att höra vad du tänker dig. Det är väldigt svårt att göra det.

Det viktigaste är att arbeta förebyggande så att vi från början visar att män är det omsorgsgivande könet likaväl som kvinnor är det. Det är vad jag skulle vilja säga till Veronica Palm.

Anf. 36 VERONICA PALM (s):

Herr talman! För att tala med Yvonne Hirdmans ord har vi kommit väldigt långt med att få in kvinnor i mansdominerade yrken. Vi kommer långt med att jobba mot isärhållandets princip. Där kan man jobba, kvoter och lagstifta. Nu gäller det att bryta den manliga överordnandet. Det är betydligt mycket svårare.

Jag har tusentals exempel på hur man som väldigt liten blir överköld av detta. Vi måste fortsätta att jobba med delad föräldraledighet. Hur man sedan gör det är en fråga som är aktuell för diskussion. Man måste dela föräldraledighet på något sätt och få in fler män i barnomsorgen och fler kvinnor i offentligheten. Men det gäller också attityderna.

Det finns så otroligt mycket resurser i den kommersiella världen, och de riktas mot barn och barnfamiljer.

Jag tror att jag alldeles nyligen blev en siffra i statistiken för nöjd förälder. Alla som har barn som just har lärt sig gå vet att man måste akta hälsan för att inte bli påkörd av lära-gå-vagnar. Jag har två barn som är drygt ett år som naturligtvis älskar att köra runt med sådana vagnar och lasta i och ur saker. För någon månad sedan skulle vi åka bort över helgen och behövde två hopfällbara paraplyvagnar som överlevnad för familjen.

Vi åkte till en av de stora kedjorna vid Kungens Kurva. Vi gick in och skulle köpa två vagnar. Det fanns två modeller att välja på. Den ena hade ett glittrigt rosa tyg med nallar, och den andra hade ett glittrigt lila tyg med Disneys prinsesserie. Vad gör man? Jo, vi köper vagnarna, eftersom vi behövde dem. Ungarna älskar vagnar, och vi skulle få en ganska jobbig helg om vi inte hade något att underhålla dem med.

När man kritiserar branscherna för att de underblåser förtryckande könsroller och schabloniserande bilder av män och kvinnor säger de: Vi säljer det som folk vill ha. Det är klart att de gör. De är *businessmen*. Det är klart att de säljer det folk vill ha. Jag köpte en rosa- och en lilaglittrig dockvagn, för det var vad som fanns. Ingen frågade mig om jag ville ha någonting annat. Jag kanske ville ha en dockvagn med eldsflammar på, men jag hade inte möjlighet att välja någonting annat.

Jag tror att det krävs mer än att förlita sig på självsanering när det gäller branschen. Jag tycker att det är bra att man har tillsatt arbetsgruppen för att granska sexualiseringen av det offentliga rummet.

För att förmedla goda bilder av kvinnlighet och manlighet krävs det att man ger en annan bild – en bild som inte begränsar våra livsval. Den bilden kan vi till stor del ge offentligt och med gemensamma resurser. Men jag tror inte att lösningen är att försöka bjuda över de enorma resurser som finns i den kommersiella branschen. Snarare ska man knyta de branscherna till sig, och där är arbetsgruppen ett bra initiativ.

Ser statsrådet någon anledning att specifikt bjuda in de branscher som riktar sig till barn – leksaksindustrin, barnklädesindustrin; det gäller också reklam som är riktad till barn – för att föra ett samtal om könsroller och om var gränsen går?

Anf. 37 Statsrådet JENS ORBACK (s):

Herr talman! Det som Veronica Palm tar upp avslutningsvis är bland annat de ytterligare direktiv som Medierådet har fått just om att titta på påverkan på unga människor.

I expertgruppen har något som jag också tycker är intressant diskuterats, nämligen huruvida man kan ha ett etiskt råd inte bara för reklambranschen utan också för dem som gör videospel, dataspel och så vidare.

I övrigt håller jag med Veronica Palm om hennes beskrivning av hur verkligheten ser ut. Jag tror att regeringen kan göra sitt, men det handlar kanske också om att starta det som vi brukar kalla för konsumentmakt. Det gäller att se till att kritisera det som vi inte tycker om och kanske också ge impulser till att starta någonting annat, som vi tycker bättre om.

Till syvende och sist vill jag gå tillbaka till det som jag tycker är att starta från början. Det gäller bland annat Delegationen för jämställdhet i förskolan. Inte heller barn ska behöva acceptera stereotypiseringen. Jag

Prot. 2004/05:34
22 november

Svar på
interpellationer

går tillbaka till de 5 miljoner som Skolverket har avsatt till värdegrundscentrum vid Umeå och Göteborgs universitet för projekt för att stärka flickors självförtroende. Jag går tillbaka till de genuspedagoger som regeringen har avsatt resurser till för att utbilda pedagoger i skolorna för jämställdhet.

Det är de unga själva som inte accepterar den här förenklingen, förytligandet och sexualiseringen av det offentliga rummet. Det är så jag tror att vi långsiktigt kan vinna kampen mot en sexualisering av det offentliga rummet.

Anf. 38 VERONICA PALM (s):

Herr talman! Jag vill tacka jämställdhetsministern. Jag är orolig. Alla föräldrar vill ju att deras barn ska få det lite bättre, och jag vill att mina döttrar ska leva i ett mer jämställt samhälle än det som jag har fått leva i. Men jag ser inte att utvecklingen går åt det hållet.

Något av ett hopp är det ändå att se att vår nya jämställdhetsminister tar frågan på allvar. Jag vill tacka dig för de svar som jag har fått här i dag.

Jag ska avsluta med ett löfte, som jag hoppas att du inte tar som ett hot. Jag kommer att följa frågan, och jag hoppas att vi när eller om vi ser att detta inte räcker hittar vägar att fortsätta. Precis som du säger är lagstiftningen komplicerad, och det kanske inte är en framkomlig och möjlig väg. Men vi måste hitta sätt att göra så att det offentliga rummet inte sexualiseras – inte heller för de allra minsta medborgarna.

Anf. 39 Statsrådet JENS ORBACK (s):

Herr talman! Avslutningsvis vill jag tacka Veronica Palm för att hon lyfter upp frågan. Det är just detta att vi diskuterar den som också har en effekt. Vi måste visa att vi inte tycker om det här. Vi kan visa det genom att komma fram till lagstiftning. Vi kan visa det genom att satsa pengar på alternativa lösningar. Vi kan visa det genom att konsumenter inte handlar där vi tycker att man kränker flickors och pojkars fria sökande efter sin könsroll. Tack så mycket för samtalet!

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på interpellation 2004/05:132 om utvidgat förvaltningsområde för den sverigefinska minoriteten

Anf. 40 Statsrådet JENS ORBACK (s):

Herr talman! Elina Linna har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att genomföra en utvidgning av det sverigefinska förvaltningsområdet samt vilka åtgärder jag avser att vidta för att i beredningen av frågan om utvidgat förvaltningsområde förbereda för dess finansiering.

Regeringen har i januari 2004 uppdragit åt en särskild utredare att analysera om det finns förutsättningar att utvidga lagstiftningen om rätt att använda finska hos förvaltningsmyndigheter och domstolar till att gälla även i ett område inom Stockholms- och Mälardalsregionen (dir. 2004:6).

I uppdraget ingår att bedöma dels intresset och behovet hos enskilda sverigefinnar av en sådan utvidgad lagstiftning eller andra åtgärder, dels myndigheters och domstolars möjligheter och beredskap att hantera en utvidgad lagstiftning och dels hur ett utvidgat förvaltningsområde bör avgränsas. Det ingår även i uppdraget att lämna förslag till finansiering av de åtgärder som utredaren föreslår.

Bakgrunden till utredningsuppdraget är bland annat de rekommendationer som Sverige har fått från Europarådet när det gäller Sveriges genomförande av ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter och den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk.

Utredaren ska enligt direktiven redovisa sitt arbete senast den 1 mars 2005. Därefter ska utredarens förslag remissbehandlas. Jag kan alltså i dagsläget inte uttala mig om vare sig genomförandet eller finansieringen av eventuella förslag.

I detta sammanhang vill jag ändå understryka att en viktig del i minoritetspolitiken är att stärka de historiska minoritetsspråken, däribland finskan, så att de hålls levande. Att skydda och främja dessa språk är väsentligt för ett samhälle som vilar på demokratiska principer och kulturell mångfald.

Anf. 41 ELINA LINNA (v):

Herr talman! Först vill jag tacka statsrådet Jens Orback för svaret. Men för att vara ärlig tycker jag inte att det var mycket substans i det.

Min första fråga i interpellationen lyder: Vilka åtgärder avser statsrådet att vidta för att genomföra en utvidgning av det sverigefinska förvaltningsområdet? Jag frågar inte *om* statsrådet anser att utvidgningen bör genomföras, utan jag förutsätter att utvidgningen kommer att ske. Frågan är bara när och hur.

Redan för fem år sedan, då riksdagen fattade beslutet att godkänna att Sverige ratificerade den europeiska stadgan om landsdels- och minoritetsspråk och Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter, kritiserades beslutet om att begränsa förvaltningsområdet för de finstalande till de fem nordliga kommunerna. Finstalande finns och har funnits sedan århundraden överallt i vårt avlånga land. De flesta bor i Mälardalen.

Det var statsrådet Ulrica Messing som i december 1999 hade ansvaret för politikområdet. Jag citerar henne från debatten: ”Som Sveriges första minoritetsminister kan jag med stor tillfredsställelse konstatera att det finns en bred politisk enighet kring huvuddragen i den nya politiken. Det är självfallet en styrka gentemot omvärlden.”

Ulrica Messing sade också att hon hade förståelse för önskemål om att i vissa avseenden gå längre i fråga om skydd och stöd för de nationella minoriteterna och minoritetsspråken. Redan då var kritiken mot begränsning av förvaltningsområdet väl känt och utbrett.

Statsrådet Mona Sahlin har under de senaste åren haft ansvaret för minoritetspolitiken. För knappt två år sedan – i februari 2003 – lovade hon i en radiointervju att den sverigefinska minoriteten i Mälardalen ska få lagstadgad rätt att använda sitt modersmål i kontakter med myndigheter och domstolar.

Hon menade också att finska ska få en särställning i Mälardalen på samma sätt som den redan har i fem kommuner i norra Sverige och att alla sverigefinska barn som vill ska få undervisning i modersmålet i skolan. Sahlins tidsplan då var att regeringen skulle återkomma med ett förslag under år 2003.

Jag hoppas att statsrådet förstår att det inte bara är jag utan ett stort antal sverigefinnar och andra som är intresserade av de nationella minoriteterna som ser fram emot utvidgningen. Många har blivit besvikna under de senaste åren då löften levererats från ansvarigt statsråd utan att något sedan hänt.

Herr talman! Jag vill passa på att fråga statsrådet angående utredningen han hänvisar till i sitt svar. Det talas om att utredningen kommer att få tilläggsdirektiv och som följd av detta en förlängd utredningstid. Stämmer det? Blir det tilläggsdirektiv och, i så fall, vad innehåller dessa? Hur blir det med tiden?

Anf. 42 MARTIN ANDREASSON (fp):

Herr talman! Jag vill också tacka statsrådet för svaret och passa på att lyfta fram en del allmänna frågor om minoritetspolitiken.

Sverige har ett folkrättsligt åtagande att stödja de nationella minoritetsspråken och ge individer större möjlighet att bevara och utveckla dem. Finska är det utan jämförelse största minoritetsspråket. Ungefär 280 000 personer i vårt land beräknas vara finstalande.

Vi är många som med stor spänning väntar på regeringens ställningstagande när det gäller en utvidgning av förvaltningsområdet, vilket skulle vara ett steg framåt. Men samtidigt är det viktigt att redan nu diskutera vad som är nästa steg. En utvidgning av förvaltningsområdet kan bara vara ett delsteg. Folkpartiet anser att de geografiska förvaltningsområdena för minoritetsspråk i vissa fall kan vara praktiskt motiverade när det gäller språk som har en mycket tydlig avgränsad historisk utbredning, till exempel samiska och meänkiäli.

Men när det gäller finska är det ingen långsiktig lösning med särskilda förvaltningsområden eftersom språket talas över hela landet. Då är det inte rimligt att indela Sverige i särskilda språkozoner så att individens möjlighet att bevara och använda sitt språk blir beroende av bostadsorten.

Därför anser vi att målet måste vara att stärka individens möjlighet att använda finska i hela landet. Man bör åstadkomma ett system som gör att det särskilda förvaltningsområdet så småningom kan avvecklas eftersom det inte behövs.

Den nuvarande lagen om förvaltningsområden är dessutom stelbent ur ett myndighetsperspektiv. Den enskildes rätt att kommunicera på finska motsvaras av en skyldighet för varje enskild lokal eller central förvaltningsmyndighet att ge ett muntligt svar på finska. I de kommuner som i dag omfattas av lagen fungerar detta förhållandevis väl, men i takt med att förvaltningsområdet utvidgas kommer de praktiska svårigheterna att växa. På många håll finns finskspråkig kompetens inom förvaltningsarna, men i många fall är det inte situationen. Därför menar vi att det är viktigt att man ger kommuner och förvaltningsmyndigheter betydligt större möjligheter att samverka i frågor som handlar om minoritetsspråksservice så att man ger individerna bästa möjliga service på ett så smidigt sätt som möjligt.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag lyfta fram behovet av en bred parlamentarisk förankring av minoritetspolitikens fortsättning. Det var fem år sedan riksdagen senast tog ställning till en samlad minoritetspolitisk proposition. Det var parentetiskt sagt under den borgerliga tiden som det första gången kom en regeringsskrivelse om finska språkets ställning i Sverige. Därefter kom minoritetspropositionen 1999.

Sedan dess har det gått ett antal år. Vi i Folkpartiet menar att det är hög tid att regeringen nu tar ett samlat grepp och redovisar för riksdagen, gärna i form av proposition, vilka åtgärder man avser att vidta på minoritetspolitikens område under den närmaste tiden så att man får en bredd i debatten och en tydlig parlamentarisk förankring.

Herr talman! Mina frågor blir alltså: Vilka åtgärder avser statsrådet att vidta för att de rättigheter för den enskilde som i dag finns inom förvaltningsområdet för finska i framtiden ska utvidgas till att gälla i Sverige som helhet? Är statsrådet beredd att tillse att det kommer att framläggas en samlad minoritetspolitisk proposition för riksdagen?

Anf. 43 Statsrådet JENS ORBACK (s):

Herr talman! Under min begränsade tid som statsråd har jag flera gånger tagit del av regeringens höga ambitioner när det gäller nationella minoriteter och minoritetsspråk. Vi avser naturligtvis att följa Europarådets rekommendationer.

Jag skulle dock vilja läsa lite ur det kommittédirektiv som har ställts till utredaren: ”En särskild utredare ges i uppdrag att analysera om det finns förutsättningar att utvidga lagstiftningen om rätt att använda finska hos förvaltningsmyndigheter och domstolar till att gälla även i ett område inom Stockholms- och Mälardalsregionen.

Om utredaren bedömer att det finns förutsättningar att utvidga förvaltningsområdet för finska skall utredaren

- lämna förslag till lagstiftningsåtgärder som föranleds av de överväganden som görs,
- redovisa ekonomiska, administrativa och andra konsekvenser av förslagen samt förslag till finansiering.”

Om jag skulle svara er på de här frågorna nu skulle vi väl aldrig ha tillsatt en utredare. Det är också klart att regeringen är positivt inställd till de här möjligheterna, annars hade vi inte heller tillsatt den här utredningen.

På frågan från Martin Andreasson om att gå ytterligare ett steg vill jag säga att det också ligger i uppdraget att titta på lagarna i stort. Med lagstiftningen i dag förhåller det sig så att man ska få möjlighet att använda sitt språk i de områden där man av hävd har talat det här språket. Eftersom 95 % av sverigefinnarna bor utanför det här området är det klart att det måste prövas. Av hävd har man också använt sitt språk inom Stockholms- och Mälardalsregionen.

Jag förstår att man vill lyfta upp den här debatten eftersom den är viktig. Därför förstår Elina Linnas interpellation, men jag tycker att det så tydligt framgår att just de frågor som Elina Linna ställer är precis de frågor som vi avser att utredaren ska titta på.

Anf. 44 ELINA LINNA (v):

Herr talman! Jag fick inte svar på mina frågor om tilläggsdirektiv och om tiden. Statsrådet kanske kan kommentera dem.

Jag tycker att det är bra att regeringen har höga ambitioner, men jag vill påminna om att Europarådet gjorde en uppföljning av efterlevnaden av svensk politik angående nationella minoriteter. Utredningen kom antagligen till stånd delvis på grund av det.

Visst är det så att jag skrev interpellationen med tanke på att vi har en ny minoritetsminister. På så sätt får vi möjlighet att diskutera den här viktiga frågan. Men samtidigt vill jag också känna mig för och känna statsrådet på pulsen för att få veta vad statsrådet anser och vad statsrådet själv har för tankar om utvidgningen.

När det gäller Europarådets konvention och uppföljningen konstaterade Europarådet att det finns brister särskilt i kommunerna och när det gäller utbildningsinsatser. Rådet pekar på obalansen för sverigefinlänarna. I Gällivare, Haparanda, Kiruna, Pajala och Övertorneå når man målen, men där bor endast 5 % av den finskspråkiga befolkningen. Sedan lagen trädde i kraft har många svenska kommuner skurit ned sin undervisning i minoritetsspråken.

Jag undrar vilka kommentarer statsrådet har till Europarådets kritik. Hur kommer det sig att vi inte lyckats nå målen fastän regeringen har höga ambitioner? Hur anser statsrådet att regeringen ska behandla kritiken?

Lagen om nationella minoriteter har funnits i snart fem år, och det finns fortfarande en otrolig okunskap om lagen och lagens innebörd. Det är vanligt förekommande att varken kommunalpolitiker eller tjänstemän i kommunerna och landstingen har någon aning om vilka fem nationella minoriteter vi har i Sverige och vad det innebär att vi har ratificerat Europakonventionen och stadgan. Det är då inte konstigt att vi inte kan nå upp till målen.

Återigen hänvisar jag till Europarådets kritik, och jag vill fråga statsrådet om han anser att kritiken är befogad och vad statsrådet i så fall avser att göra åt kritiken.

Anf. 45 MARTIN ANDREASSON (fp):

Herr talman! Jag har stor förståelse för att statsrådet i dag, under pågående utredningstid, inte vill kommentera de speciella frågeställningar som ligger inom utredningen. Sedan är det viktigt att det finns en intensiv debatt. Jag hoppas att statsrådet deltar i debatten om de här frågorna ute i samhället också medan utredaren Paavo Vallius fortsätter sitt arbete.

Just därför berörde jag två frågor som inte handlar om den specifika lagstiftning som nu är föremål för utredning utan handlar om mer principiella ställningstaganden.

Det ena frågan handlar om vilka övergripande målsättningar som ska råda för minoritetspolitikern vad gäller finska språket i framtiden. Där är det ett principiellt politiskt ställningstagande, om man fullt ut utgår från att finska språket är ett minoritetsspråk som talas över hela landet och att de åtgärder som man vidtar för att bibehålla och stärka individers möjligheter att tala finska följaktligen ska stärka individers möjligheter i hela landet. Det, fru talman, är ett principiellt ställningstagande, som inte handlar om den specifika lagstiftning som nu utreds.

Den andra frågan handlar om den parlamentariska förankringen för minoritetspolitiken. Jag menar att det är angeläget att man återkommande får en tydlig, samlad redovisning på riksdagens bord från regeringen över hur regeringen behandlar minoritetspolitiken och vilka åtgärder man avser att vidta i framtiden. Minoritetspolitiken är ett gemensamt åtagande för oss alla i Sverige som alla partier har ett ansvar att engagera sig i. Det är således en fördel för minoritetspolitiken om man får en tydlig parlamentarisk debatt och förankring.

Därför vill jag, fru talman, upprepa frågan om statsrådet är beredd att vidta åtgärder för att riksdagen kommer att få en samlad minoritetspolitisk proposition.

Anf. 46 Statsrådet JENS ORBACK (s):

Fru talman! När det gäller Elina Linnas fråga när utredningen ska lämna sin slutrapport, som är mars 2005, står den tidpunkten i dag fast. Men jag tror att Elina Linna kanske tänker på den rekommendation vi har fått från Europarådet när det gäller det sydsamiska förvaltningsområdet och om det eventuellt ska utvidgas. Vi har inte tagit ställning till om det ska läggas som ett extra direktiv till utredningen. I dagsläget står mars 2005 fast. Men vi är alltid öppna för att ta till oss kritik från Europarådet.

Till Martin Andreasson vill jag säga att jag i alla fall skulle vilja se den här utredningen som ett första steg. Utredningen har också i sina direktiv att titta på lagstiftningen i stort. Jag tror att det skulle vara konstitigt om utredaren då inte tittade på den frågeställning som du tar upp.

Den tredje frågan, om en debatt och en proposition vill jag ta med mig. Det är alldeles för tidigt för mig att säga varken ja eller nej på den frågan. Jag skulle dock vilja säga att de här frågorna är väldigt viktiga att diskutera.

Som svar på Elina Linnas fråga om skolan kan jag säga att Skolverket har fått regeringens uppdrag att göra en kartläggning av skolsituationen för de nationella minoriteterna. Det är också viktigt att barn i Sverige får en kunskap om de nationella minoriteterna. För mig handlar det här om våra lika rättigheter. Jag vill ändå säga att den frågan ligger framför allt under Utbildningsdepartementet, men mitt arbete som samordningsminister och ansvarig för de här frågorna gör naturligtvis att jag ska ha den diskussionen uppe.

Det gäller också att ha en ständigt pågående debatt med kommuner och landsting, därför att det är där som människor möter myndigheter, socialtjänst, hälsovård och så vidare. Regeringen har nu anordnat tre regionala konferenser tillsammans med kommuner och landsting. Jag hade möjlighet att vara med på den sista i juni, där man bland annat koncentrerade sig på konkreta problem och konkreta lösningar.

Det är vad jag skulle vilja säga för att svara på era frågor.

Anf. 47 ELINA LINNA (v):

Fru talman! Först vill jag förtydliga det jag sade i mitt andra inlägg när jag tog upp Europarådets kritik av Sveriges efterlevnad. Jag menade då kritik när det gäller finska språket och användandet av det. Jag förstår att direktiven handlar om det sydsamiska förvaltningsområdet, men det är en annan fråga. Den frågan menade inte jag från början.

Jag är nöjd med att vi, som det ser ut nu, kommer att få en utredning senast den 1 mars 2005. Då kan vi börja diskutera konkret utifrån vad utredningen innehåller.

Jag har själv inte kunnat delta i de konferenser som har anordnats under året där kommun- och landstingsrepresentanter har deltagit. Det är väldigt bra. När man startade konferenserna förra året var det inte ens några som anmälde sig till konferenserna. Det är trots allt ett bevis på att det i dag finns ett större intresse och kanske också kunskap i kommuner och landsting. Förhoppningsvis kommer det att ske fler positiva framsteg när det gäller den nationella minoritetspolitiken.

Jag ser fram emot flera debatter om nationella minoritetsspråk, och jag önskar statsrådet välkommen också inom det här området.

Anf. 48 Statsrådet JENS ORBACK (s):

Fru talman! Jag välkomnar också fortsatta diskussioner. Min förhoppning är att vi ska mötas i den här salen när vi har fått förslag från den kommitté som ser över finska språket i Stockholm och Mälardalsregionen.

Jag vill också säga att dialogen med kommunerna och landstinget inte avslutas med de regionala konferenserna. Vi fick in väldigt mycket olika förslag, och vi kommer att gå vidare för att upprätthålla den här kontakten med kommun och landsting.

Avslutningsvis skulle jag också vilja tacka för det här samtalet. Jag hoppas själv på att få komma tillbaka till de här frågorna.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades
Finansutskottets betänkanden
2004/05:FiU1 Utgiftsramar och beräkning av statsinkomsterna
2004/05:FiU9 Offentlig upphandling
2004/05:FiU11 Tilläggsbudget 2 för budgetåret 2004

Skatteutskottets betänkanden
2004/05:SkU7 Kontroll av postförsändelser
2004/05:SkU11 Ändringar i reglerna om framskjuten beskattning vid andelsbyten, m.m.
2004/05:SkU12 Skatteavtal mellan Sverige och Chile m.m.

Lagutskottets betänkande
2004/05:LU11 Vissa frågor rörande 2003 års reform av förmånsrättslagstiftningen

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 19 november

2004/05:176 av *Olle Sandahl* (kd) till statsrådet Ylva Johansson
Undernäring bland äldre
2004/05:177 av *Ulrik Lindgren* (kd) till statsrådet Ylva Johansson
Valfrihet inom äldreomsorg och hemtjänst
2004/05:178 av *Rosita Runegrund* (kd) till statsrådet Ylva Johansson
Åtgärder för anhörigvårdare
2004/05:179 av *Sven Brus* (kd) till statsrådet Ylva Johansson
Vårdplatser i kommunala äldreboenden
2004/05:180 av *Maria Larsson* (kd) till näringsminister Thomas Östros
Äldre som resurs för företagande
2004/05:181 av *Stefan Attefall* (kd) till statsrådet Hans Karlsson
Möjligheter för äldre att arbeta längre
2004/05:182 av *Tuve Skånberg* (kd) till statsrådet Ulrica Messing
Äldres färdtjänst inom Norden
2004/05:183 av *Margareta Israelsson* (s) till statsrådet Morgan Johansson
Insatser mot sniffning av butangas
2004/05:184 av *Luciano Astudillo* (s) till statsrådet Morgan Johansson
Diskriminering inom krog- och restaurangbranschen
2004/05:185 av *Tina Acketoft* (fp) till statsrådet Jens Orback
Arbetstidens inverkan på jämställdheten
2004/05:186 av *Tina Acketoft* (fp) till statsrådet Jens Orback
Delad vårdnad
2004/05:187 av *Cecilia Wikström* (fp) till utrikesminister Laila Freivalds
Assyrier/syrianers och kaldéers situation i Irak
2004/05:188 av *Hillevi Engström* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Preskriptionstiden för barnpornografibrott
2004/05:189 av *Per Landgren* (kd) till finansminister Pär Nuder
Skattesystemet
2004/05:190 av *Torsten Lindström* (kd) till statsrådet Barbro Holmberg
Flyktingpolitik

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 30 november.

15 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 16 november

2004/05:296 av *Johan Linander* (c) till finansminister Pär Nuder
Marginal i statsbudgeten för oförutsedda utgifter

den 18 november

2004/05:317 av *Agne Hansson* (c) till utrikesminister Laila Freivalds
Nordiskt samarbete om ambassader

den 19 november

2004/05:283 av *Mikael Oscarsson* (kd) till utrikesminister Laila Freivalds
Irans kärnvapenutveckling

2004/05:318 av *Agne Hansson* (c) till utrikesminister Laila Freivalds
Nordisk diplomatutbildning

2004/05:331 av *Ulla Hoffmann* (v) till utrikesminister Laila Freivalds
Blockaden av Armenien

2004/05:332 av *Ulla Hoffmann* (v) till utrikesminister Laila Freivalds
Forskning om folkmordet i det ottomanska riket 1915

2004/05:336 av *Henrik von Sydow* (m) till utrikesminister Laila Freivalds
Internationell fredsbevarande styrka till Sudan

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 23 november.

16 § Kammaren åtskildes kl. 14.10.

Förhandlingarna leddes
av förste vice talmannen från sammanträdets början till och med 12 §
anf. 45 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ANNALENA HANELL CARPELAN

/Monica Gustafson

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Anmälan om val av ordförande i finansutskottet.....	1
3 § Meddelande om frågestund.....	1
4 § Meddelande om aktuell debatt	1
5 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	2
6 § Svar på interpellation 2004/05:113 om fri rörlighet för kultur och kulturarbetare inom EU	3
Anf. 1 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s).....	3
Anf. 2 ANNA LINDGREN (m)	3
Anf. 3 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s).....	4
Anf. 4 ANNA LINDGREN (m)	5
7 § Svar på interpellation 2004/05:124 om resurser till svensk forskning.....	5
Anf. 5 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s).....	5
Anf. 6 ULF NILSSON (fp).....	7
Anf. 7 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s).....	8
Anf. 8 ULF NILSSON (fp).....	9
Anf. 9 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s).....	10
Anf. 10 ULF NILSSON (fp).....	11
Anf. 11 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s).....	11
8 § Svar på interpellation 2004/05:118 om ägarlägenheter	12
Anf. 12 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	12
Anf. 13 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	13
Anf. 14 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	14
Anf. 15 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	14
Anf. 16 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	15
Anf. 17 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	15
Anf. 18 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	15
9 § Svar på interpellation 2004/05:104 om feministiskt självförsvar	16
Anf. 19 Statsrådet JENS ORBACK (s)	16
Anf. 20 BRITT-MARIE DANESTIG (v).....	17
Anf. 21 Statsrådet JENS ORBACK (s)	18
Anf. 22 BRITT-MARIE DANESTIG (v).....	19
Anf. 23 Statsrådet JENS ORBACK (s)	20
Anf. 24 BRITT-MARIE DANESTIG (v).....	21
Anf. 25 Statsrådet JENS ORBACK (s)	21
10 § Svar på interpellation 2004/05:105 om jämställdhetspolitikens ansvar för invandrade kvinnor.....	21

Anf. 26 Statsrådet JENS ORBACK (s).....	21
Anf. 27 ULLA HOFFMANN (v).....	22
Anf. 28 Statsrådet JENS ORBACK (s).....	23
Anf. 29 ULLA HOFFMANN (v).....	23
Anf. 30 Statsrådet JENS ORBACK (s).....	24
Anf. 31 ULLA HOFFMANN (v).....	25
Anf. 32 Statsrådet JENS ORBACK (s).....	25
11 § Svar på interpellation 2004/05:125 om förtryckande könsroller.....	26
Anf. 33 Statsrådet JENS ORBACK (s).....	26
Anf. 34 VERONICA PALM (s).....	27
Anf. 35 Statsrådet JENS ORBACK (s).....	28
Anf. 36 VERONICA PALM (s).....	28
Anf. 37 Statsrådet JENS ORBACK (s).....	29
Anf. 38 VERONICA PALM (s).....	30
Anf. 39 Statsrådet JENS ORBACK (s).....	30
12 § Svar på interpellation 2004/05:132 om utvidgat förvaltningsområde för den sverigefinska minoriteten	30
Anf. 40 Statsrådet JENS ORBACK (s).....	30
Anf. 41 ELINA LINNA (v).....	31
Anf. 42 MARTIN ANDREASSON (fp).....	32
Anf. 43 Statsrådet JENS ORBACK (s).....	33
Anf. 44 ELINA LINNA (v).....	34
Anf. 45 MARTIN ANDREASSON (fp).....	34
Anf. 46 Statsrådet JENS ORBACK (s).....	35
Anf. 47 ELINA LINNA (v).....	35
Anf. 48 Statsrådet JENS ORBACK (s).....	36
13 § Bordläggning.....	36
14 § Anmälan om interpellationer	37
15 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	37
16 § Kammaren åtskildes kl. 14.10.	38

